

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Apologiæ Ivsti Velsii Hagani, Confutatio

Slotan, Johann

Coloniae, 1557

VD16 S 6730

Refvtatio Calvmniarvm Et Blasphemiarvm, Ivsti Velsii Hagani. Per D.
Iohannem Slotanum Geffensem, Sacrae Theologiae Professore, &
Haereticae prauitatis Inquisitorem.

urn:nbn:de:hbz:466:1-29884

REFUTATIO CALV- MNIARVM ET BLAS- PHEMIARVM, IVSTI VELSII

Hagani. Per D. Iohannem Slotanum Gef-
fensem, Sacrae Theologiae Professore,
& Haereticae prauitatis Inquisitorem.

VM scriptura sacra (pie ac
Catholice lector) doceat, esse **Pro. 26**
respondendum stulto iuxta stul-
titiā suā, ne sibi sapiens es-
se uideatur. Non aduersatur ta-
men huic scripturae, alia ipsius
sententia, quae prohibet stulto,
iuxta stultitiā suā responde-

ri, ne, inquit, ei efficiaris similis. Vtrumque enim (ut
Hieronymus ait) pro temporum & personarum di-
uersitate cōcordat, dum & stultus contemnitur, quia
non percipit sapientiam, & stulta superbia, alia de-
cutitur stultitia, iuxta quod Apostolus dicit: Factus
sum insipiens, uos me coegistis. Quoniam itaque, Vcl. **2. Co. 22**
suis edito pestilentissimo responsionum suarum li-
bello, insipientiam suā, imo & impietatem uniuersa
so declarauit orbi. (Nam quemadmodum Iannes & **2. Tim. 3**
Mambres, restiterunt Moysi, ita & iste restitit ueris
tati, homo corruptus mente, reprobis circa fidem,
cuius insipientia manifesta erit omnibus, quemadmo-
dum & illorum fuit) & licet interim liber eius indi-
gnus sit, cui respondeatur, & tam manifestas comple-
ctatur haereses & blasphemias, ut easdem indicasse,
confutasse sit, ne tamen homo stolidus & arrogans,
nimis

4 REFUTATIO CALVM

nimum sibi sapere uideatur, respondebimus ei iuxta stultitiam suam, non odio aut inuidia ulla erga hominem commoti, sed zelo pio, & pro Christi dei nostri gloria, & orthodoxa ac catholica fidei assertionem.

¶ Principio itaq; in salutacione epistola uel praefationis ad Caesarem, Regem Romanorum, Principes Electores, & reliquos Imperij status, scribit se inuicem dei, Christi, eius seruum, & uocatum Christianum Philosophum. Quid sibi uult ista nouitas? Quid hoc esse causa arbitramur, nisi quia illa mater omnium haereticorum superbia, impulit hominem, ut haec sibi ascriberet? Sic olim Cherinthus dicebat per reuelationem dei & angelorum se habere doctrinam, quam contra apostolicas traditiones praedicabat. Simon Samaritanus, dei uirtutem se esse praedicabat. Maximilla & Montanus affirmarunt in se solis adimpletas fuisse promissiones Christi de spiritu sancto, longere dundantius, quam in apostolis, quod & homines carnales & perditissimi, nitebantur comprobare. Sic olim Manes hoc superbia spiritu afflatus, scripsit se apostolum Iesu Christi, prouidentia dei patris, quem admodum S. Augustinus testatur, lib. contra epistolam Manichaei, quam uocant fundamenti, cap. 5. nimirum, ut non missum se a paraclete uellet uideri, sed ita susceptum, ut ipse paracletus diceretur. Sicut Iesus Christus homo, non a dei filio, id est, uirtute & sapientia dei, per quem facta sunt omnia, missus est, sed ita susceptus secundum catholicam fidem, ut ipse esset dei filius, id est, in illo ipso dei sapientia, sanandis peccatoribus appareret. Sic se ille uoluit a spiritu sancto, quem Christus

Christum
audiam
apostolu
qui cum
cia ista,
Velsii, q
ciam, fo
laqueet,
sum ad e
uit. ¶
hoc peru
stum in a
mo ore, a
admodum
tem nunc
ad instar
seruum I
tum apos
Paulus u
scribat se
re plurib
ut ipse u
fuisse, mi
sti, aut (ut
uinctus in
non dubit
stola ad F
tores, re
se ad hoc
laudanda

IVDOCI VELSI.

Christus promissit, uideri esse susceptum, ut cum iam audiamus Manichæum spiritum sanctum, intelligamus apostolum Iesu Christi, id est, missum a Iesu Christo, qui eum se missurum esse promissit. Singularis audacia ista, et ineffabile sacrilegium. Nouitas ergo ista Velsii, quondam nescio quam uidetur redolere fallaciam, forte ut simplicioribus imponat, et incautos ille laqueet, dum credunt hominem a deo uocatum et missum ad ea peragenda, quæ Colonia et alibi designauit. ¶ Porro qualis seruus Iesu Christi sit, libello hoc peruersissimo satis luculenter indicat, in quo Christus in adorando Eucharistiæ Sacramento, blasphemio ore, appellat idolum, deum frumentaceum, quæ admodum paulo post perspicuum faciemus. Quod autem nuncupat se uocatum Christianum Philosophum, ad instar Pauli apostoli facit, qui se subinde scribit seruum Iesu Christi, et uocatum apostolum, uel uocatum apostolum Iesu Christi, per uoluntatem dei. Sed Paulus ueraciter, Velsius autem fallaciter. Sed cum scribat se ab iniusto, tyrannico et oligarchico carcere, pluribus mensibus inhumaniter, contra omne ius (ut ipse uult) et honestatem, inclusum ac detentum fuisse, mirum cur non addiderit, incarceratus Iesu Christi, aut (ut Paulus inquit) uinctus Iesu Christi, aut ego uinctus in domino. Sed ad rem. Cum dicit se uocatum, non dubium quin intelligi uelit a domino. Nam in epistola ad Ferdinandum Rom. Regem, Principes Electores, reliquosque Imperij status, apertissime scribit, se ad hoc ministerium a deo uocatum, ut contaminatam laudandarum artium Philosophiam expurgaret, atque

REFVTATIO CALVM.

instauraret, & dicit uocationem suam ex deo esse. Et
 in epistola ad Archiepiscopum Coloniensem, scribit
 se non solum humanitus, ex promotione ac profes-
 sione sua, ad philosophicam professionem (quam men-
 titur flagitiose deformatam, ac tantum non penitus
 in Coloniensi Academia collapsam) reparandam in-
 staurandamq; uocatū, sed etiā diuinitus. Quod clare,
 si ab eo requiratur, docere possit. Sed eius rei nulla
 adhuc documenta audiuius uel uidimus, nisi quod
 sub prætectu reparationis studiū philosophici conaba-
 tur erronea & hæretica sua dogmata inuhere in
 hanc urbem, in qua ut uera & catholica fides, ita & in
 eius Academia satis recte docetur philosophia. Por-
 ro solet deus uocationem eorum, quos ad nouum aliq;
 quod opus peragendum mittit, signorum attestatio-
 ne ita confirmare, ut indubitatam fidem faciat, illos
 a se uocatos & missos esse, maxime quando quempi-
 am præter ordinem, & legitimam in ecclesia uoca-
 tionem, mittere uult. Sic Moses, quum præter com-
 munem & usitatum ordinem uocaretur & mitteretur
 a domino deo, uocationis suæ fidem fecit corā fr-
 atribus Israel & Pharaone, quemadmodum liber Exodi
 abunde testatur, cap. 4. 7. & 8. &c. Aaronis sacerdos
 tium, primo cœlesti igne comprobatum est, ut cap. 9.
 Leuit. legitur. Nā apparuit gloria domini, omni mul-
 titudini, & ecce egressus ignis a domino, deuorauit
 holocaustum & adipem qui erant super altare, turbis
 laudantibus dominum, & ruentibus in faciem suam.
 Cōtra uero Chore, Dathan & Abiron, & alij ducenti
 quinquaginta uiri, procures synagoga, & qui tēpore
 Concilij

Co
 adue
 grau
 popu
 cerer
 corde
 rieri
 ri sol
 re fec
 tiat e
 uiuer
 deum
 terra
 uorat
 ti hun
 mino
 tur ui
 tione
 qua d
 ego fa
 sit me
 bet de
 lite cr
 dere,
 quit)
 sione,
 firmat
 epistol
 um en

Concilij per nomina uocabantur, quia cōsurrexerūt
aduersum Moysen & Aaron, uocatos & missos a deo,
grauissime puniti sunt. Nam cum Moyses dixisset ad
populū: In hoc scietis quod dominus miserit me, ut fa-
cerem uniuerſa quæ cernitis, & non ex proprio ea
corde protulerim. Si consueta hominum morte inte-
rierint, & uisitauerit eos plaga, qua & ceteri uisita-
ri solent, non misit me dominus. Sin autem nouam
rē fecerit dominus, & aperiens terra os suum, deglu-
tiat eos, & omnia quæ ad eos pertinet, descenderintq;
uiuentes in infernum, scietis quod blasphemauerunt
deum. Confestim igitur ut cessauit loqui, dirupta est
terra sub pedibus eorum, & aperiens os suum, de-
uorauit illos, descenderuntq; uiui in infernum, oper-
ti humo. Alios autem interfecit ignis egressus a dor-
mino. Sacerdotium præterea Aaronis testificaba-
tur uirga proferens amigdala. Christus quoq; uoca-
tionem suam, operibus comprobabat, dicens: Opera
quæ dedit mihi pater, ut perficiā ea, ipsa opera quæ
ego facio, testimoniū perhibent de me, quia pater mis-
sit me. Et qui misit me pater, ipse testimonium perhi-
bet de me. Et iterū: Si nō facio opera patris mei, nō
lite credere mihi. Si aut facio, & si mihi nō uultis cre-
dere, operibus credite. Et denuo: Propter opera (in-
quit) ipsa credite. Apostolorū etiā uocationem & mis-
sionē, Christus approbavit, quando eorū sermonē con-
firmauit, sequentibus signis. Vnde & Apostolus in
epistol. ad Hebræos: Quum (inquit) accepisset initia
um enarrari per dominum ab eis qui audierant, in

Num. 17.

Ioha. 5.

Ioha. 10.

Ioha. 14.

Mar. 16.

Hebre. 2.

REFUTATIO CALVM.

nos confirmata est, contestante deo signis & porten-
tis, & uarijs uirtutibus, & spiritu sancti uarijs distri-
butionibus, secundum suam uoluntatem. His omni-
bus adstipulatur S. Iohannes Chrysost. Homil. 14. in
Matthæum, ubi scribit in hæc uerba: Quando nouū
fit aliquid atq; inopinatum, & politia cuiusdam in-
trodutio, signa deus facere cōsueuit, præstans quæ-
dam pignora potentia suæ his, qui legem eius acce-
pturi sunt. Sic igitur cum hominem facturum esset,
mundum creauit uniuersum, ac tum demum facto ho-
mine, legem in paradiso dedit. Et cum etiam Noe le-
gem positurus esset, magna rursus mirabilia mōstra-
uit, per quæ destruxit omnem creaturam, ac terribi-
le illud pelagus per annum integrum, toto fecit ora-
be diffundi, iustumq; illū in tanta totius mundi tem-
pestate seruauit. Abrahæ quoq; multa signa legitur
præstitisse, ut claram illam de regum bello uictoriā,
ut insignem aduersus Pharaonem plagam, ut cum de-
uarijs illum periculis liberauit. Sed & Iudæis cum le-
gē esset daturus, prius mirabilia illa & prodigia mas-
gna ostendit, ac tum demum eis præcepta legis impo-
suit. Ita hic quoq; cum sublimem quandam uiuendi
introducere uellet disciplinam, & quæ nunquā ab il-
lis fuisset audita, auctoritatem mandatis suis præstus-
xit, claritate signorum. Hactenus ille. Pari ergo mo-
do, quia Velsius asserit se diuinitus esse uocatum &
missum, ad reparandam instaurandamq; in Colonien-
si academia philosophicam professionem, id euidenti-
bus indicijs ac uirtutibus doceat. Quod si non potest,
sicut nunquā poterit, scias cum hac falsa assertione
fingere

fini
riun
ipsu
fene
non
atq;
clara
dica
testa
us ue
gere
Dom
clara
nanti
pi eis
& di
dis su
Prop
ipsi p
quit)
minus
runt
nus, s
cogno
uisibil
firmat
ei, qu
eander
ti, se e
asseuer

IV DOCI VELSI.

fingere uocationem dei, & iniuste occupare ministe-
 rium, ad quod a deo uocatus nō est, sed ad quod semet
 ipsum ingessit, ut hac occasione sibi & cōplicitibus suis,
 fenestram aperiat, incurfandi & impune grassandi,
 non solum in academiam, sed etiam totam ciuitatē,
 atq; ut tādē catholicā religionem, penitus ex prae-
 clara hac ciuitate tollat, & Lutheranismum (ne quid
 dicam deterius) introducat. Sic enim olim in ueteri
 testamento pseudo prophetae (qui relicto cultu uni-
 us ueri dei, idololatriam promouere conabantur) ag-
 gere consueuerunt. Omnium eorū hac una uox erat,
 Dominus misit me. Sed dominus apud Hieremiā des- Hier. 14.
 clarat eos a se minime missos, dicens: Falso uaticia-
 nantur in nomine meo. Non misi eos, & non praece-
 pi eis, neq; loquutus sum ad eos. Visionem mendacē,
 & diuinationem fraudulentam, & seductionem cor-
 dis sui prophetant uobis. Et iterum: Non mittebam Hier. 23
 Prophetas, & ipsi currebant, non loquebar ad eos, & Ezech. 13
 ipsi prophetabant. Et apud Ezechielem: Vident (ins-
 quit) uana, & diuinant mendacium, dicentes, ait do-
 minus, cum dominus non miserit eos, & perseueraue-
 runt confirmare sermonem. Quod si dixerit Haga-
 nus, se inuisibiliter missum a deo, & per reuelationē
 cognouisse se a deo esse missum, & missionem illam in-
 uisibilem diuinam, multo esse digniorem illa, quae cō-
 firmatur a deo signis & prodigijs, respondendum est
 ei, quum constet interiorem missionem esse occultam,
 eandem non sufficere cuiquam nude tantum asserens
 ti, se esse missum a deo, quum hoc quilibet haereticus
 asseuerare possit: sed inuisibile illam missionē adstru-
 endam.

endam comprobandamq; esse, operatione miraculorum, uel peculiari testimonio sacrarum scripturarum, & hic audiendum apostolum & Euangelistam Iohannem, dicentem: Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex deo sint, quoniam multi pseudo propheta exierunt in mundum. Vnde etiam si quispiam aliquibus signis, & quasi portentis quibusdam ostendere conetur, & semetipsum manifestare, in re gratissima, in negotio religionis, non statim ei leuiter credendum est. Pulsandus est orationibus deus, & omnia remedia prius tentanda sunt, quam priuato alicui spiritui credamus. Nam omnis spiritus priuatus, Ecclesiae minime manifestus, uel hereticus, si contra Ecclesiam doceat, aut suspectus, si nouitates aliquas, praeter ea quae tradita sunt, introducit, uel si recta docet, quoniam absconditus est, non sufficit ad hoc, ut illi ueluti diuino oraculo, acquiescat aliquis, nisi pauciter probet, quod affirmat uel negat scriptura, uel apostolica traditione, consensu sanctorum uel Ecclesiae firmata. Non est ergo omni spiritui credendum, quia multi seductores & pseudo prophetae exierunt in mundum, qui iactantes impulsu suae impetui spiritus sancti, simulatis operibus hominibus imponunt. Qualis olim fuit impius Mahumet (eius cuius religione Turcismus mundo natus est) qui constanter asseruit se Prophetam a deo missum, ut legem quae Iudaeis, & ea quae Christianis data esset, quod nimis rigida esset, temperaret, & quo eius rei fide faceret, instar Moysi uocata plebe, haec diuino nuncio predicari clamabat. Nam cum morbo comitiali homo scelestissimus laboraret,

raret, quo sepe cadere in terram compellebatur, summa tamen nihilominus impudentia, excogitato dolo affirmabat, sibi angelum Gabrielem loqui solere, cuius splendorem cum sufferre non posset, in terrā necessario se cadere. ¶ Messaliani, quos *ἐκστατικοί*, id est, orantes appellabant, qui uocantur etiam alio nomine *ἐνδοξαστοί*, id est, sacrificatores afflati & diuini cuiusdam demonis operationem expectabant, & hanc sancti spiritus praesentiam arbitrabantur. Qui autem integro huius rei languore participabantur, auersabantur operationem manuum uelut malam, somnoque semetipsos tradebant, & somniorum phantasias, prophetias appellabant. Cuius haereseos fuerunt principes, Dadoes, & Sabas, & Adelphius, Hermas, & Symeones, & alij qui ab Ecclesiastica quidem nequaquam Communionem recesserunt, dicentes diuinum cibum, nihil nec prodesse nec ledere, de quo dominus dixit Christus: Qui comedit carnem meam, & bibit sanguinem meum, uiuit in aeternum. Cumque libenter celassent hunc languorem, etiam conuicti impudenter negabant, libro 7. histor. tripartiti. capi. ii. Sed quid haereo in ueterum impostorum uaserrimis machinamentis? Latere certe neminem potest sanguinarij illius, & seditiosissimi haeretici Hollandi (ut habeat Velsius hominem e patria sua prognatum, & si placet ei, uocet eum etiam Hollandicae nationis decus, & Anabaptisticae sectae propugnatores eximium) Iohannis a Leyden, seditiosissimum commentum, qui ideo se a deo missum affirmabat, ut Monasteriensis Ecclesiae iura & bona inuaderet.

Sed

Sed ut sceleratissimum hominem prætereamus, quot interim experta est Germania, maximo suo malo & incommodo, Anabaptistas, (spirituales si superis placeat loquor homines) qui se solos iustos, & peccare non posse existimabant? qui credebant adeo se spiritu impletos & inebriatos, ut iam deinceps nec errare, nec peccare possent, nullum omnino doctorem aut monitorem admittentes? Imo inuenti sunt, eo insanie ac furoris peruenisse, ut sacram scripturam negaret, & solum spiritum iactarent, cuius impulsu (ut delirabant) audacter sibi sumebant prædicandi officium. Nec defuerunt, qui sibi arrogarent diiudicationem spirituum, prædicarentque se agnoscere electos, & fingerent nugas, nescio quas, quibus præpararent homines ad recipiendum spiritum. Multis in locis constat phanaticos homines, per plateas & angiportus, querula uoce clamitasse, Pœnitentiam agite, a peccatis desistite, dominus breui aderit, calicem furoris in manu habet, agite pœnitentiam, imminet uobis manus domini. Alios in plateis, & in angulis platearum, in hospitijis quoque, insanientium more discursisse, & concionatos fuisse stupenda, quæ non licet, nisi hominibus spirituali (ut retinētores sunt) loqui. Fuerunt quoque qui extases simularent. In quibusdam locis hys præfigijs utebantur: Deijciebat se aliquis ex eorum numero ad terram, perinde atque epilepticus esset, spiritum quamdiu potuit retinuit, ac se in extasi esse simulebat. Horrendam præbere speciem aiunt qui uiderunt. Tandem euigilanti similis, testari incipit super his, quæ in extasi fingebat se uidisse ac didicisse, mentiebatur

tiebatur se uidisse omnes, præter eos qui anabaptis-
 mum prædicant, errare, & catabaptismum iustam,
 sanctamq; rem esse. Fuerunt qui eiusmodi præstigio
 ac ludificatione, iudicij diem ante biennium adfuturum,
 & id genus nugarum suarum constanter affir-
 marent. Quis explicare sufficiat illorum mores, quibus
 plerunq; plus hominibus imponunt, quam ipsa dos-
 trina, nempe multa magnifica & inusitata uerba,
 quæ proferunt, & reuelationes quas iactitant e caelo
 expositas? quæ tamen omnia uana fuerunt, & emen-
 titæ, sicut experientia ipsa docuit. ¶ Hoc spiritu InPræfa-
 ti, æternæ legis, in hac dei ipsius, ac Christi eius cau-
 sa, non solum præuaricationem, sed etiam contemptum
 ac proculcationem, non posse non iusto diuini numis-
 nis iudicio, grauissimam sequi punitionem, quam tam-
 men peccata peccatis accumulando, euasuros stolide
 (inquit) atq; insipienter se credunt homines plusquã
 Sodomitica cæcitate percussi. Et fol. 87. extenuare
 uolens sacrilegam blasphemiam Hornecker, insinuat
 deum uoluisse Archiepiscopum, & Senatum ciuitatis
 Colonienfis esse monitum, per proclamationem phar-
 natici hominis, quod nisi relicta huiusmodi horrenda
 idololatria, deum & Christum eius in spiritus ueris-
 tate colerent, futurum ut iusto dei iudicio, non ita
 multo post, in magnam aliquam calamitatem incur-
 rant. Et si quis hoc dixerit (inquit) neq; impiam, ne-
 que absurdam opinionem attulerit. Et in episto. ad
 Reuerendissimum. Atq; hæc quidem (inquit) si T.C.
 fecerit, & deo rem gratam, & Reipub. & Diocæsi sa-
 lutarem

lutarē fecerit, poteritq; sic iustissimam dei irā, quam
 aduersus hanc Dicecesim & Rempubicam, ex causis a
 me alias expressis, conceperit amoliri, suū confirmas
 re Episcopatum, alioquin periculum maximū est (ues
 rum me dicere, inquit, deus nouit) ne in magnam cala
 mitatem, non ita multo post incurras. Haftenus ille.
 Et in Praefatione ^{ἡρώδης}, ita scribit: Ita omni
 nino se res habet, ut peiore in loco consistere nō queat,
 & nisi mature huic morbo occurratis, quod pro uest
 stra prudentia uos facturos non dubito, futurum uis
 deo, ut non ita multo post, iusto dei iudicio, maxima
 in hanc Remp. calamitas sit importanda. Ibidē quoq;
 praesumit sibi speculatoris munus usurpare, dicens:
 Cum non ignorem uiri amplissimi, quam graue iudici
 um ijs impendeat, qui tanquā in specula quadam a
 domino constituti, cum gladium diuinæ ultionis uer
 nientem uideant, non buccina insonent, quod nimirū
 sanguis eorū, qui in iniquitate sua capiuntur, de ma
 nu speculatorum sit requirendus, committere nec uo
 lui nec potui, quin me tremendi huius iudicii metuli
 berans, uobis hodie aperte exponerem, quam peris
 culoso in statu, & huius Vniuersitatis res, cuius prae
 cipua uobis ex officio cura incumbit & aliarum non
 paucarum, quantum ad Philosophiae studia pertinet,
 uersetur. In Praefatione autem parabolarum suarū,
 ad uniuersos iudices terrae: Audite (inquit) iudices
 terrae, quæ in sermone domini ad uos locuturus sum,
 & indicate mihi iudicium, quod in uirtute dei uos
 bis sum propositurus. In sermone (inquit) domini &
 uirtute dei. Religiosa plane uerba, sed mendaciter a
 simulatore

semu
 Cin
 ab i
 ut pe
 conc
 sio? E
 quod
 lis ca
 derun
 homi
 cum a
 tas, a
 lum q
 ipsum
 stum i
 dū qu
 ut ad
 stū, ci
 tract
 re, qu
 cōstit
 mniū
 ta uer
 hanc u
 stand
 eūdos
 laret.
 accens
 ligeret
 suae cōu

simulatore prolata. ¶ Porro primā suam parabolā
 (in qua semetipsum insinuat, post sanitatem acceptā
 ab insigni illo medico missum ad extimulandū alios,
 ut petant & accipiant salutē) cum dira cōminatione
 concludit dicens: Erit ne his propter iniquitatē eua-
 sio? Et non eripiet rex ille animam seruisui, & reti-
 quod ipsi sine causa absconderunt? Et non ueniet illi-
 lis calamitas, quam ignorant, & captio quam abscon-
 derunt; apprehendet eos? Vbi (sicut diximus) per
 hominem sanatum semetipsum indicat, & per eos quī
 eum audire recusarunt, quos apprehendet calamitas,
 aduersarios suos significat. Porro quam ridiculus
 lum quod in secunda parabola, homo uanissimus se-
 ipsum introducit, sub nomine uiri quærentis Chris-
 tum in terra, eiusq; regnū, quem scribit per ueneran-
 dū quendam senē, & alios quosdā, eo tandē promotū,
 ut ad dexterā dei patris in cœlestibus cōsidentē Chri-
 stū, eiusq; diuinum regnū spiritu sancti ab ipso quasi
 tracti & profecti, ui copactum & coagmentatū, cla-
 re, quatenus homini in carne adhuc, sed supra carnē
 cōstituto, fas est, conspexerit. Spectaculum, inquit, o-
 mnium spectaculorū longe pulcherrimū, & in quo tan-
 ta uera beatitudinis cernitur portio, ut si nō alia post
 hanc uitā, quæ infinite haud dubie hāc excedet, expe-
 ctanda esset, uel sola ad quātumuis multiplicatos subs-
 eūdos labores, extrema etiā ignauia hominē extimu-
 laret. Qua contemplatione fingit deinde hominē illū
 accensum fraternæ dilectiōis ardore, simulq; q̄ inteli-
 ligeret Christi uolūtātē esse, ut peccatores ab errore uie
 suæ cōuerteret, & aīas illorū a morte saluas faceret.

Quod stolidam hominis stolidissimi temeritatē, quā
 audet fingere se Christum confidentem ad dexteram
 dei patris in cœlestibus conspexisse. Iam plane nō mi-
 nus beatus ipso uase electionis sanctissimo Paulo ap-
 2. Co. 12 postolo, qui scribit se raptum usq; ad tertium cœlū,
 & in Paradisum, ubi audiuerit archana uerba, quæ
 non licet homini loqui. Imo & multo felicior Paulo.
 Nam Paulus dicit se ignorare, siue in corpore, siue
 extra corpus fuerit, sed Velsius dicit hominem illam
 clare, quatenus homini in carne adhuc, sed supra car-
 nem constituto, conspexisse Christum confidentem ad
 dexteram patris in cœlestibus. Annumeretur iā post
 hac Velsius (si superis placet) Paulo, annumeretur &
 Actu. 7. Stephano prothomartyri, qui quum esset plenus spi-
 ritus sancto, intendens in cœlum, uidit gloriam dei, &
 Iesum stantem a dextris uirtutis dei. Caterum si Vels-
 ius dixerit nō semetipsum parabola illa indicare uol-
 uisse, sed alium quendam uirum designasse, totius pa-
 rabolæ contextus & scopus, cum arguet falsitatis.
 Nam eo spectat hæc parabola, ut se ostendat uirū il-
 lum fuisse, qui quærebat Christum & regnum eius,
 quem quum in cœtu illo magno (cui præerat monstrū
 horrendum, per quod Papam designat, quemadmodū
 circa tertium interrogatorium declarat) non inue-
 nisset, tandem per senem illum & alios quosdam eo
 promotum, ut Christum uideret, atq; hac contempla-
 tiōe, se fraternæ dilectionis ardore accensum, ijs qui
 ipsius fidei commisi erant, de hac uia differere cepis-
 se. Quod cum intellexissent alterius cœtus homines
 (per quos nos aduersarios suos intelligi uult) impe-
 ra

tu f
 era
 tui
 se a
 min
 hac
 Chri
 anim
 ergo
 dia r
 tenti
 cōue
 ut eu
 lius s
 affig
 die, r
 sus
 mort
 mala
 quam
 iram
 sum,
 propi
 sodal
 sione
 tatem
 litian
 uitia
 adie
 minib

tu facto ipsum inuadere conatos, ac quantum in ipsis
erat perdere. Sed dei uirtute (qua muniebatur) mea
tuisse, ac idcirco cum ipso aperte congregari non fuisse
se ausos, & cuniculis oppugnasse, & ficta falsaq; cri-
mina intentasse. ¶ Sed & hoc obseruandum est ex
hac parabola, Velsium intellexisse uoluntatem esse
Christi, ut peiores ab errore uiae suae conuerteret, &
animas illorum a morte saluas faceret. Vocatus est
ergo, uti uult, a deo, non solum ad Philosophica stu-
dia reparanda restaurandaq;, uerum etiam ad poeni-
tentiae praedicationem, ut peccatores ab errore uiae suae
conuertat, & animas eorum a morte saluas faciat. Quod
ut euidentius cognoscas, optime lector, quoddam il-
lius scriptum hic subiiciam, quod ualuis templorum
affigi curauit, anno 1555. ipso sacratissimo paschatis
die, 14. Aprilis, hisce ut sequitur uerbis: Iustus Vels-
sius Christiano lectori S.P. Cum misericors deus, qui
mortem impij non uult, sed ut conuertatur a uia sua
mala, & uiuat, in magna sua clementia, nobis, quam
quam id minima ipsius gratia, indignis, iustissimam
iram suam, cum aduersus orbem Christianum uniuersum,
tum hanc peculiariter Diocesim & ciuitatem,
propter horrendam hominum, ex mala institutione,
sodalitatibus & consuetudine pernitiola, a Deo auer-
sionem, indeq; sequentem opinionis errorem & uanis-
tatem, diuini numinis contemptum, infidelitatem, mas-
litiā, auaritiā, insolentiam, fastum, libidinem, aliaq;
uitia uniuersa, reuelare aperte dignatus sit, & certa
adiecta uocatione mandauerit, ut eam perspicue ho-
minibus ante oculos poneremus, si qua forte ratione,

ad eā (quæ nobis ab eo iniuncta est) pœnitentiæ prædicationem, resipiscant, & impendentem ipsis calamitatem, uitæ emendatione a se amoliantur, ut cū Chrīsto domino resurgentes, in nouitate uitæ ambulent. Reluctari huic sanctæ & salutiferæ ipsius uoluntati & iussioni, nec uoluimus, nec debuimus. Quare die Iouis proximo, qui 18. Aprilis est, hora 9. ante meridiem, in dei uirtute ac robore, nostræ uocationi satisfascentes, hac de re differemus, E. saia caput 5. tanquā ad hanc rem maxime accommodatū, nobis sequendū & explicandum assumentes. Et si quidem id permittatur in scholis artium, si uero eo loco (quod tamen minime futurū confido, neq; enim eo impietatis peruentum credo, ut aperte cum deo bellum suscipere aliqui in animum inducant) excludamur, tunc, quod prohibere sane nemo poterit, domi nostræ id faciemus. Manifesta autem, & uocationis nostræ indicia ostendemus, & non obscure quæ impendant mala, nisi se homines mature conuertant, proponemus, ut ex euentu cuius iudicare liceat. Huic scripto subiecta erant uerba, desumpta ex capite 58. Esaiæ, cui a domino dictum fuit: Clama, ne cesses, quasi tuba exalta uocem tuam, & annuncia populo mea scelera eorum, & domui Iacob peccata eorum. Me etenim &c. Quasi si hæc uerba domini ad Esaiā prophetam, potius ipsi uel si homini laico & coniugato, quam pastoribus & legitimis diuini uerbi concionatoribus essent dicta. Sed & eodem die huius florentissimæ Reipubl. amplissimo consuli, scripsit in hunc qui sequitur modū: Non mirari debes amplissime Consul, quod cum mas

nifesta

IVDOCI VELSI.

19

nifesta reuelatione, a deo rege & creatore meo, apertum mandatum acceperim, exhortatorium hunc sermonem habendi, & hoc tempore id publice indicandi, intrepide id executus sum, nec cum hominibus prius de hac re consultaui. Non enim par est, ut quem deus id facere iubet, ab homine, an id facere debeat, interroget, ut nos perspicue, quae a prophetis & apostolis facta sunt, docent, quorum ut uestigijs insistamus, & recta ratio, & facere iubent litterae. Caterum ne calumnia aliquis apud tuam amplitudinem, aut etiam honestissimum Senatum sit locus (neque enim quicquam dubito, quin non defuturi sint, quae antiqui serpentis afflati insinuant, calumniari haec agredientur) per explanatorem nostrum Iesum te oras, te obtestans, & uniuersum etiam Senatum, ut debitam deo reuerentiam praestantes, a quo potestatem uestram accepistis, operam deris, ut schola artium nobis sit aperta, & in nostra functione, ab ipso deo nobis iniuncta, in nullo impediamur. Vale, ipso Pascha die, anno 1555. ex Musaeo nostro. ¶ Subijciemus adhuc aliud eius scriptum, quo dira & crudelia minatur amplissimo Senatui Colonienfi, nisi eum ad arbitrium suum permittat agere quae uult. Est autem eiusmodi:

¶ Admonitio ex mandato dei, Senatui Colonienfi proponenda, quo calamitatem, in spiritu eius a nobis praeuisam, ac non semel praedictam, iam impendentem, uere resipiscendo effugere queat, quod ut fiat, faxit Deus.

¶ Audi uerbum Domini Senatus Colonienfis, audi uerbum Domini, quem auersione tua, &

B 2

obstia

obstinatione cordis, ad iracundiā prouocas. Quousq;
 circumdabit te die ac nocte iniquitas? Quousq; erit
 afflictio & uiolentia in medio tui? Quousq; probra
 in te relinquentur? Quousq; audietis perditionis fia-
 lū, Antichristi uocem, & seruatoris Christi repellitis?
 Quousq; dicetis uidentibus, nolite uidere, & aspicien-
 tibus, nolite aspicere nobis ea quæ recta sunt? Loquis-
 mini nobis placentia, uidete nobis errores. Auferte a
 me uiam, declinate a me semitam, cesset a facie nos-
 tra sanctus Israel. Propterea hæc dicit sanctus Isra-
 el, & uobis, uobis inquam Senatoribus Colonienſibus
 dicit: Pro eo quod reprobastis uerbum eius, & obte-
 stationem, qua in nomine eius obtestatus sum uos (dis-
 cens: Quare per Christi domini prætiſſimam pas-
 sionem, per eam, quæ inde expectanda est salus, per
 officium & iuramentum uestrum, per futurū tremen-
 dum iudicium, in conspectu omnia uidentis, & incor-
 rupti iudicis, uos uos inquam dominos Prouisores, cū
 ipso adeo Senatu uniuerso obtestor, ut hanc rem cor-
 di habeatis, & ad reformanda Philosophica hæc stu-
 dia, serio animum adiiciatis, eam quæ uobis a deo be-
 nignissimo offertur occasionem minime negligētes)
 & speratis in calumnia & iniquitate, & innitimini
 super ea, propterea erit uobis iniquitas hæc, sicut in-
 interruptio cadens, & requisita in muro excelso, quo-
 niam subito dum non speratur, ueniet contritio eius,
 & erit contritio eius magna nimis. Cur non reuertis-
 mini, & quiescitis male agere, ut salui sitis? Dico es-
 nim uobis in domino, & uere dico, quod gladius ira-
 & ultionis dei, ad ceruices uestras iam ascubet. Indu-
 tus

tus est enim iustitia, ut lorica, & galea salutis in capite eius. Indutus est uestimento ultionis, & opertus quasi pallio zelo. Sicut ad uindictam, quasi ad retributionem indignationis hostibus suis. Quoniam concepit stis laborem, & paritis iniquitatem, confouetis omnia aspidis, quod erumpet in basiliscum. Opera uestra, opera inutilia, & opus iniquitatis in manibus uestris. Pedes uestri ad malum currunt, & festinant ut effundant sanguinem innocentem. Cogitationes uestrae, & cogitationes inutiles, uastitas & contritio in uisceribus uestris, uiam pacis nescitis, & non est iudicium in gressibus uestris. Heu heu, cur uestrum interitum lugere debeo, & non potius in resipiscentia consolationem acciperetis? Non uidetis signa? Non animaduertitis & agnoscitis, admirandam manum domini? O caeci, atque utique nam caeci essetis, tunc enim peccatum non haberetis. Nunc autem dicitis uos uidere, propterea manet peccatum uestrum. De his ut uos monerem, excitando me, uoluit ac iussit deus, siue credatis siue non, Exitus ueritatem declarabit.

¶ Dei & Christi eius seruus, Iustus Velsius.

Ex quibus omnibus illius scriptis plane arrogantissimis, perspicuum omnibus esse potest, hominem uanissimum sibi arrogare spiritum prophetiae, uocationem dei ac mandatum eius, non solum ad philosophica studia reparanda, sed etiam ad poenitentiam praedicandam, & imminentes calamitates denunciandas a deo excitatum. Vnde & eos qui ei in hoc resistunt, cum deo bellum suscipere dicit. Quae omnia sunt excogitata figmenta, ex inani hominis cerebro promanantia,

REFUTATIO CALVM.

mantia, quæ idcirco tã fiducialiter & terribiliter in-
 tonat, quo maiorẽ sibi apud incautos cõparet autoris-
 tatem, & ut eo prætectu, condemnatas hæreses dis-
 seminare possit liberius. Nam quid de religione Chri-
 stiana sentiat, satis euidenter declarat hic responsio-
 nũ liber, qui (horreo dicere) continet tam superba ac
 blasphema, ut mihi non modo adfirmari, sed ne refeli-
 li quidem, sine aliquo piaculo posse uideantur. Vere
 uere, confouerunt Colonienses ouum aspidis, quod
 erupit tandem in basiliscum. Sed hæc fecerunt, cum
 adhuc sub pelle ouina lupũ tegeret, priusquã uidelis-
 cet in apertã hæresim erumperet. At posteaquam cog-
 nouerunt sibi esse impositum ab homine doloso, ac
 fraudum architecto, prudenter impijs illius conatio-
 bus obuiandum existimarunt. Nã erupit tandem, ac
 omnibus manifestata est iam illius hypocrisis ac simu-
 lata religio. Mendacia nanq; diu fallere nõ possunt.
 Nox tamdiu est, quãdiu illucescat dies, clarificato au-
 tem die, & sole oborto, luci tenebræ & caligo cedũt,
 & quæ grassabantur per noctẽ latrocinia cessant, ut
 li. 1. ep. 3 S. Cyprianus diserte dixit. Fallitur ergo miser, & fal-
 lere conatur alios. Non est enim uocatus & missus a
 deo, nec habet mandatum dei, & tamen si forte reuel-
 lationes quasdam habet, non a deo, sed a maligno &
 2. Cor. 11 ipse satanas in angelum se transfigurare lucis. Illius
 Luc. 10. sunt illæ reuelationes, de quo Christus in Euangelio
 dixit: Vidi satanam sicut fulgur de celo cadentem.
 3. Re. 22. Illius sunt, qui in lib. 3. Regum legitur dixisse ad do-
 minum: Egrediar, & ero spiritus mendax, in ore o-
 mnium

omnium prophetarum Achab. Illuditur miser a satani
 co spiritu, & in astu serpētis antiqui illudere conatur
 hominibus, ut recte comprehendatur sub illorum numero, de
 quibus Iudas Apostolus prædixit, dicens: Vos autem chari-
 ssimi memores estote uerborum, quæ prædicta sunt
 ab apostolis domini nostri Iesu Christi, qui dicebāt uo-
 bis, quoniā in nouissimis temporibus uenient illusores,
 secundum desideria sua ambulantes in impietatibus.
 Hi sunt qui segregant semetipsos, animales, spiritum
 non habentes. Veniēt (inquit) illusores. Nōne illuso-
 res sunt, qui apud miseros quos decipiunt, fingunt mi-
 serimi a deo sibi reuelari, quæ somniarūt atque excog-
 itauerūt. Quæ quisquis sane mentis audit, intelligit
 merissimas esse illusiones, & ueluti miserorum hominum
 fascinationes quasdam. ¶ Quod si quispiā mihi illius
 sobrietatē obiecerit, nihil prorsus Velsio patrocina-
 tur, quoniā quemadmodū angelus satanæ, transfigura-
 rat se in angelū lucis, autore Apostolo, ita pseudo apo-
 stoli, qui sunt operarii subdoli, transfigurāt se in apo-
 stolos Christi. Si ergo Satanas transfiguratur se in an-
 gelū lucis, nō est magnū si ministri eius transfigurent
 se ueluti ministri iustitiæ, quorum finis erit secundū
 opera ipsorum. Fuit hoc semper (inquit Erasmus,
 quæ Velsius patriæ suæ ornamentū, & bonarum liter-
 rarum, sed & Theologici studij instauratorem nuncu-
 pat) propriū hæreticis, simulata religionis specie,
 simplicibus imponere. Maximinus Arrianus, pene
 sanctius ac religiosius loquitur, quā Augustinus. Ma-
 nichæi non solum dictis, sed prodigiosa uitæ seuerita-
 te, pietatem simulabant. Si quos agit spiritus sanctus,

2. Cor. 11

B 4

non

non solum in actionibus, sed etiam in oculis, ipsaq;
 (quod aiunt) fronte, relucet. ¶ Caterum quoniam
 Velsius crebro & diligēter hortatur Colonienses ad
 defectionem, imo & exprobrat illis dicens: O stulti
 Colonienses, quis uos fascinat, ut non credatis ueris
 tati? imo quid dico? ut in clarissima luce tenebras am
 plectamini? Ego uicissim paululū sermone ad eos cō
 uerso, exhortor eosdem, per salutem animarum sua
 rum, quarum negotium hic agitur, ne audiant uocem
 pseudo prophetae aut somniatoris huius, qui arrogan
 tia deprauatus, loquitur in nomine dei, quæ deus nō
 praecepit ei ut diceret: Si surrexerit (inquit scriptus
 Deut. 13. rasacra) in medio tui propheta, aut qui somnium ui
 disse se dicat, & prædixerit signum atq; portentum,
 & euenerit quod locutus est, & dixerit tibi, eamus &
 sequamur deos alienos, quos ignoras, & seruiamus
 eis, non audies uerba prophetae illius aut somniatoris,
 quia tentat uos dominus deus uester, ut palam fi
 at utrum diligatis eum, an non, in toto corde, & in
 tota anima uestra. Dominum deum uestrum sequimini,
 & ipsum timeate, & mandata illius custodite, & au
 dite uocē eius. Ipsi seruietis, & ipsi adhaerebitis. Pro
 pheta autem ille, aut fictor somniorum interficietur,
 quia locutus est ut uos auerteret a domino deo uestro.
 Deut. 18. Et iterum: Propheta (inquit) qui arrogantia
 deprauatus, noluerit loqui in nomine meo, quæ ego
 non praecepi illi ut diceret, aut ex nomine alienorum
 deorum, interficietur. Itaq; tentat uos dominus deus
 uester, ut palam fiat, utrum diligatis eum, an non, in
 toto corde, & in tota anima uestra. Nō dicit nec præ
 dicat

dicat Velsius ueritatem, sed falsitatem ac mendaciū,
 non est clarissima lux quam iactat, sed densissima er-
 rorum ac haresum tenebra, per quasducuntur homi-
 nes ad tenebras exteriores. Porro per prophetā aut
 somniatorem, quem dominus non solum non audiens
 dum, sed insuper interficiendum mandauit, intelligit
 Vincentius Lyrinensis, magistrum in ecclesia consti-
 tutum, quem discipuli uel auditores sui, ex aliqua res-
 uelatioe docere arbitrantur. Et prædixerit (inquit)
 signum atq; portentum, & euenerit quod locutus est.
 Magnus profecto nescio quis significatur magister,
 & tantæ scientiæ, qui sectatoribus proprijs, non solū
 quæ humana sunt nosse, uerum etiam quæ supra hos
 minem sunt, prænoscere posse uideatur. Quales fere
 discipuli sui iactant fuisse Valentinum, Donatū, Pho-
 tinum, Apollinarem, ceterosq; eiusmodi. Et dixerit
 (inquit) tibi: Eamus & sequamur deos alienos, quos
 ignoras, & seruiamus eis. Noua dogmata, uetus tes-
 tamentum, allegorico sermone, deos alienos appella-
 re consuevit, eo quod scilicet, ita ab hæreticis ipsorū
 opiniones, sicut a gentilibus dī sui obseruentur. Qui
 sunt ergo dī alieni, nisi errores extranei, quos igno-
 rabas? id est, noui & inauditi? Et seruiamus eis, id
 est, credamus eis, sequamur eos. Non audies (inquit)
 uerba prophetæ illius, aut somniatoris. Et quare oro
 te, a deo non prohibetur doceri, quod a deo prohibes-
 tur audiri? Quia (inquit) tentat uos deus uester, ut
 palam fiat, utrum diligatis eum an non, in toto corpore
 de uestro, & in tota anima uestra. Luce clarius aper-
 ta causa est, cur interdum diuina prouidentia, quos-
 dam

In lib. ad
 uers. pro-
 pha. om.
 hæres. ne
 uat.

dam Ecclesiarum magistros, noua quædam dogmata prædicare patiatur, ut tentet uos dominus (inquit) deus uester. Et profecto magna tentatio est, quæ ille quæ tu prophetâ, quæ prophetarum discipulû, quæ doctorem & adsertorẽ ueritatis putes, quæ summa ueneratione & amore cõplexus sis, is subito latẽter, noxi os subinducat errores, quos nec cito deprehẽdere ualeas, dũ antiqui magisterij ducis præiudicio, nec facile dãnare ducis fas, dũ magistri ueteris præpediris affectu. Seder ipse dominus in Euãgelio, fideles præmonere uolens, ne seducerẽtur, prædixit pseudo prophetas surrecturos. Surgẽt (inquit) pseudo propheta, & seducẽt multos. Surgẽt (inquit) hoc est, uenient a seipsis, cũ dominus nõ miserit eos. Quam multi nobis de repẽte nũc prodierũt prophetæ? Sed unde agnosceamus eos, ut caueamus ac deuitemus? A fructibus eorũ (inquit) cognoscetis eos. Ergo ab operibus eorũ agnoscetis eos. At quæ tãdẽ sunt hæc opera? Seducẽt (inquit) multos. Quid est seducere? Seorsum ducere, abducere a corpore illo ecclesiasticæ unitatis, a doctrina catholica ac uniuersali, in nouitates prophanas, in opinioẽs singulares, hæreses & sectas. Nutriũt enim odia, seminãt discordias, iurgia miscẽt, cõmouẽt seditiões, cõstituũt sectas, parãt rebellionẽ. Nulla enim aut rara hæresis, unquã absq; seditiõibus & bello cõcitatur. Dei opus est cõgregare pereũtes, & colligere dispersos: opus aut̃ diaboli est, salubriter cõgregatos dispergere, dicẽte domino: Qui nõ est mecũ, cõtra me est, & qui nõ colligit mecũ, dispergit. Hũc pseudopropheta hæretici imitantur, qui per errorũ & sectarũ uarietatẽ, ecclesiasticã discindunt unitatẽ. Nec mirũ

Matt. 24

Matt. 7

Lucæ 11

na
lup
oẽs
cõn
cer
tra
cõr
islo
mã
tos,
sias
dix
nos
exp
ne
re, n
nim
Ego
mat
duce
netr
ones
gnã
xta
perib
uium
dem
eum
liber
at pr

nā sicut pastoris est, oues dispersas cōgregare, ita & lupi est, unitū gregē dispergere. Et quidem heretici oēs (qui ouibus Chrī, lupi graues sunt) hoc unū habēt cōmune, q̄ mox ingressi, scindūt unitatē. Quod ut faceret in amplissima ciuitate Coloniensi Velsius, has tragēdias (quas experti sumus) excitauit, proferens cōtumeliā spinas, & blasphemiam tribulos. Hæc sunt islorū pseudoprophetarū opera, a quibus nobis æstis mādī atq; internoscendi sunt. Seducēt illi quidē multos, sed caute o Colonienses, ne ab illo corpore ecclesiasticæ unitatis, uos seduci ullo pacto permittatis. Si dixerint uobis, ecce hic est Chrūs, ecce illic, ecce apud nos est uera ecclesia Christi, uera proinde salus, quæ expectatur a Christo, nostræ sententiæ, nostræ doctrinæ & fidei cōsortibus adherete, nolite (inquit) credere, nolite seduci, nolite exire ab illo corpore. Illius enim solius corporis, caput, uita & salus, Christus est. Ego (inquit uobiscū sum, oībus diebus, usq; ad cōsummationē seculi. Itaq; ab illo corpore, quisquis uos seducere conatur in desertū, in angulos domorū & penetralia, hoc est, in nouas & singulares aliquas opiniones, a cōmuni sensu illius corporis extraneas, & pugnātes cū doctrina catholice Ecclesiæ, agnoscite (ius xta saluatoris nostri doctrinā, pseudoprophetā ex operibus suis, agnoscite lupum obiectum uelleribus ouium, & nolite xire ad eum, nolite illi adhibere fidem, nolite derelicta ecclesiæ Catholice unitate, post eum exire, sed magis Rempub. uestram a tali peste liberate, & expurgate. Futurum prædixit Christus, ut præmuniret nos. Videte (inquit) ne seducamini.

Quod

Matt. ul.

REFVTATIO CALVM.

28
 Quod si feceritis, si pseudo prophetis (quod absit) coe-
 peritis adhibere aures, si credideritis insuper, si uos
 seduci permiseritis, si exieritis post eos, nihil prorsus
 habebitis, quod cuiquam iuste possitis imputare,
 nihil quod errori uestro excusationis prætendere, cum
 Christus satis superq; prædixerit, uosq; satis præmo-
 nuerit, & demum ignorare non possitis, quid sentiat
 catholica per orbem uniuersum diffusa Ecclesia, cuius
 uocem atq; sententiam probe nouistis atq; audistis,
 ut prorsus inepta fuerit excusatio uestra, si uos a
 pseudo prophetis seduci sinatis. Nā qui seduci se per-
 mittunt a corpore illo ecclesiasticæ unitatis, in deser-
 tum, in angulos domorum & penetralia, qui exeunt
 post seductores, & eos sequuntur ac eis credunt, post
 publicatā & satis explicatā doctrinam Christi, quid
 oro habere possunt excusationis, quod errori suo præ-
 texere possint? Si opertum est (inquit Paulus) euangeli-
 um nostrum, in his qui pereunt opertū est, quod
 deus excæcauit mentes, ut non fulgeat in eis illa
 lumen Euangelij gloriæ Christi. Qui exeunt ergo
 ab illo corpore, qui ultro pseudo doctores & pro-
 phetas sequuntur, horū (inquit) excæcauit deus men-
 tes. Et profecto, nonne prodigiosa cuiusdam cecitas
 est, unum aliquem hominum sibi persuadere,
 quod uniuersa Christi Ecclesia hætenus non intellexit
 Euangelium & scripturas, ipse uero eorundem
 nunc primum uerum germanumq; intellectum con-
 secutus sit? quod Catholica Ecclesia nescierit hæte-
 nus quid credendum sit, sed credenda uniuersa nunc
 demum sibi primitus innotuerint? Sed & hoc Sodo-
 mitica

2. Cor. 4

mi
 pse
 min
 quic
 uerj
 re u
 nim
 per
 ses p
 ret u
 apos
 cucu
 am, j
 re, or
 hil ie
 ta, si
 mian
 usmo
 foru
 naliu
 lide,
 Jia, i
 uitijs
 essen
 bus o
 sente
 cum s
 sunt)
 catho
 bum se

miticæ cuiusdam cæcitatæ indicium est, non uidere
 pseudo prophetas huius temporis, esse omnium ho-
 minum sceleratissimos, qui nec diuina, nec humana,
 quicquā pensi habentes, temerantur ac miscent uni-
 uersa. Olim oportebat eum, qui hæresim dissemina-
 re ueniebat, speciem præferre pietatis. Solebant ea-
 nim hæretici, habere honestæ uitæ speciem, sed sem-
 per doctrinam impiam. Nunc uero erumpunt hære-
 ses per eos, qui pessimi sunt, in quibus nullum appa-
 ret uestigiū honestatis, uotifragos scilicet monachos,
 apostatas & desertores professionis suæ, qui una cum
 cuculla honestatem omnem, dei timorē & conscientia-
 am, prorsus abiecerunt. Quibus non sat est lasciuia-
 re, omniq; sese mancipare turpitudini, nihil orare, ni-
 hil ieiunare, nisi & omnia quæ honestas sunt & deo gra-
 ta, subsannent, contemnant, & ineptias ac blasphemias
 uocent. Qui ergo talis notæ magistros, imo eis
 usmodi portenta carnalium hominum: palam seditio-
 forum, sceleratæ uitæ, & qui uoluntantur in cæno car-
 naliū uoluptatum (non dissimulante tectate aut cal-
 lide, sed palam auocantes a corpore catholicæ Eccle-
 siæ, imo eandem probris, maledictis, execrandisq; cō-
 uitijs (quasi aliter non satis paterent, cuius spiritus
 essent) scurriliter insectantes, ad ea dogmata, de quib-
 us omnibus nota est, catholicæ Ecclesiæ censura &
 sententia, imo quæ ante annos plus mille, ab eadem
 cum suis adsertoribus, execrata & anathematizata
 sunt) qui inquam tales sequitur, dimisso illo corpore
 catholicæ Ecclesiæ, nonne datus est plane in repro-
 bum sensum, & diuino iudicio excæcatus uidetur, ut

non

REFVTATIO CALVM.

non fulgeat in eo Euangelium gloriæ Christi? Quod
 si fulgeret, nunquid dimisso illo corpore, in quo solo
 Christus est, Christū alibi contra Christum quæreret?
 Et tamen inter hæc oīa, usq; adeo insanit mundus, ut
 his falsis prophetis, transfugis & desertoribus, quasi
 diuini uerbi gaudeat prædicatoribus, qui temporibus
 istis omniū periculosissimis, nationes, provincias, ur-
 bes, cōmunitates, sedes reges & regna seduxerūt, atq;
 q; quotidie plures seducere conātur. Sed si hi, qui rerū
 potiuntur, dominicā præmonitionē, ante oculos habu-
 buissent, & principijs obstitissent (quæadmodū in epi-
 ad regē Angliæ monuimus esse faciendū) nō iā adeo
 late, hoc uorax incendium grassaretur. Itaq; hi falsi
 prophetae, arrogantia & temeritate corrupti, si uene-
 rint ad uos, aut surrexerint e medio uestri, & dixerit
 uobis, eamus & sequamur deos alienos, & seruiamus
 eis, nō audietis uerba prophetarū illorū, sed eos pro-
 cul e finibus uestris expellite. Nec est q; formidetis uo-
 bis idcirco calamitatē aliquā quā minitantur uobis,
 quæadmodū Vesius facit (uti superius copiose satis os-
 tensum est) quoniā uerba duntaxat sunt, folia sunt &
 fumi, quibus commoueri non debetis. Multas cala-
 mitates perpeffe sunt aliæ provinciae & urbes, postea
 quam religionem mutauerunt, uos autem (qui in
 religione catholica, unitate & obedientia catholice
 Ecclesiæ constantes & immobiles permansistis) hæc
 ætenuſ Deus præseruauit a malis, & calamitatibus,
 quæ alijs superuenerunt. Audite ergo quod sanctifica-
 mus propheta Samuel, ad uniuersam domum Israel
 dixit: Si toto, inquit, corde uestro, reuertimini ad do-
 minum

2. Re. 7.

mi
 lim
 no,
 stijn
 nus
 cerū
 pios
 el, il
 ab a
 rum.
 obed
 ro cu
 cultu
 nitos
 iecto.
 niten
 miser
 sustin
 eius c
 fitent
 uiri, e
 idolol
 pud e
 sunt h
 resis, e
 deo de
 ticos,
 etiam
 Cuti di
 ta, Deo

IVDOCI VEL SII.

31

minam, auferte deos alienos de medio uestri, Baas
lim & Astaroth, & preparate corda uestra domi
no, & seruite illi soli, & eruet uos de manu Philis
tijnm. Quod cū fecissent filij Israel, liberauit eos domi
nus ab insultu Philistinorū, quos domino auxiliāte uē
cerūt. Tota propemodū historia ueteris testamēti, co
piosissime testatur, semper bene actū esse cū filiis Isra
el, illisq; oīa ad uotū successisse, eos pace & uictoriam
ab aduersarijs obtinuisse, quando relicto cultu idolo
rum, unius ueri dei obsequio intenti, in illius cultu &
obediētia permanserūt. Cōtra uero, quādo relicto ue
ro cultu unius ueri dei, eiusq; lege spreta, ad idolorū
culturās sunt cōuersi, mox fame, peste, gladio, fuisse pu
nitos, captiuitati ac seruituti externarū gentiū sub
iectos, donec tandē ad cor redeuntes, per dignā pen
nitentiam, & ad uerum deū ueram conuersionem, a
miseria & captiuitate sunt liberati. Nam deus non
sustinet perfidiam, prācipue illorum, quibus ueritas
eius cognita est, quiq; ipsius fidem & religionem pro
fitentur, diu multam. Porro hāc historia clarissimē
uiri, est temporis instantis. Quod enim Iudaeis fuit
idololatria, hoc est Christianis haeresis, & quod ap
ud eos fuerunt idololatrae, hoc apud Christianos
sunt haeretici. non quod idem sit idololatria quod hae
resis, & idololatra quod haeretici, sed quod deus ap
deō detestetur apud Christianos, haereses & haere
ticos, quemadmodum olim apud Hebraeos idolola
triam & idololatrias. Sed & uetus testamentum
(uti dictum est) allegorico sermone, noua dogmas
ta, Deos alienos appellare consuevit.

Si

Si itaq; liberari cupimus de manibus inimicorum nostrorum, abijcere debemus procul a nobis, omnes deos alienos, id est, omnia peregrina & falsa dogmata, sosmniorum & pseudo prophetarum, omnium retro seculorum, & præcipue nostri tēporis, uidelicet Martini Lutheri, Vlderichi Zuuinglij, Iohannis Oecolampadij, Martini Buceri, Philippi Melanctonis, Iohannis Brentij, Velsij, & cæterorum similium, quia ab eo tempore quo Germania horum hæreses sequuta est, inuenerunt nos multa mala, bella scilicet undiq; pestrepentia, gladius, fames, omnium rerū penuria, anxia nona caritas, diuersorum morborum genera, & alia mala innumera; quæ omnia post exortas hæreses simul successerunt, & hæresibus crescentibus, simul succreuerunt. Et quidem Arrianæ hæreseos tēporis periculo, satis superq; monstratum est, quantum inuehat tur calamitatis, nouelli dogmatis inductione. Tunc siquidem, non solum parua res, sed etiam maxima labefactata sunt, ut Vincentius Lirinensis ait, & Eusebius Casariensis describit. Nec enim tantum adfinitates, cognationes, amicitia, domus, uerum etiā urbes, populi, prouincia, nationes, uniuersum postremo Romanum Imperium, funditus concussum & emotū est. Namq; quum prophana ipsa Arrianorū nouitas, uelut quædam Bellona aut furia, capto prius omnium Imperatore, cuncta deinde palatij culmina legibus nouis subiugasset, nequaquam deinceps destitit uniuersa miscere atq; uexare, priuata ac publica, sacra prophanaq; omnia, nullum boni & ueri gerere discrimē, sed quoscumq; collibuisse, tanquā de loco superiore percuter

percutere. Tunc temerata coniuges, depopulata uir-
 dua, prophanata uirgines, dilacerata monasteria, dis-
 turbati clerici, uerberati Leuita, acti in exilium Sa-
 cerdotes, oppleta sanctis ergastula, carceres, metal-
 la. Quorum pars maxima, interdictis urbibus pro-
 trusi atq; extorres, inter deserta, speluncas, feras, sa-
 xa, nuditate, fame, siti affecti, contriti & tabefacti
 sunt. Atqui haec omnia, nunquid ullam aliam ob caus-
 sam, nisi utiq; dum pro coelesti dogmate, humanae su-
 perstitutiones introducuntur? Dum bene fundata anteq-
 uitas, scelesti nouitate subruitur, dum superiorum
 instituta uiolantur, dum rescinduntur scita patrum,
 dum conuelluntur definita maiorum, dum sese intra
 sacra atq; incorrupta uetustatis castissimos limi-
 tes, prophana ac nouella curiositatis, libido non co-
 tinet. Quia in Bohemia, Hussitica peruersitas rece-
 pta fuit, inde est quod ibidem, & in uicinis quibusda
 prouincijs, plurima monasteria a fundamentis fue-
 runt deiecta & incensa, ecclesia plurima euersa, sta-
 mulachra sanctorum, & imagines magni dei perfra-
 ctæ, multaq; fidelium loca expugnata & direpta. In-
 ter quæ Pragatini praepositi, Vissegradensis oppidi
 diripuerunt, in quo uiros ac mulieres, cum pueris ac
 infantibus, cunctosq; loci sacerdotes in Ecclesia con-
 clusos, immisso igne combusserunt. Alibi populares
 cum sacerdotibus, in ædibus ligneis inclusos, exusse-
 runt. Quid multis? Adeo creuit pestis illa, ut etiam
 totam pene Germaniā conturbauerit. At unde hoc?
 Quia pestilentissimum Husi dogma, praelatū est do-
 gmatibus catholica & apostolica Ecclesia, quia Bo-
 hemi

34 REFUTATIO CALVM.

hemi sequuti sunt deos alienos, id est, noua & peregrina dogmata, somniatorum ac pseudoprophetarum, Iohannis Vuicleff, Iohannis Hus, Hieronymi Pragensis, Iacobelli Misuensis, & ceterorum similium damnatae sortis haereticorum. Sed quid interim dicemus de nostra tepestatis pseudo doctoribus? Quis digne explicabit, quanta mala nobis acciderint, postquam perditissima istae Sectae exoriri, ac in Germania pullulare coeperunt? Hinc siquidem, & tot rusticorum milia caesa sunt. Cui enim id iustius debemus, quam huic haeresi, unde incendia ista suscitata sunt? Hinc quoque Heluetiorum & Hollandorum cruenta seditiones. Hinc Monasteriensium horrenda tragedia. Hinc inter principes dissidia, & conspirationes, protestationes, suspitiones, criminationes, ut taceamus interim bella saeuissima, quibus inuicem absumimus alter alterum, quae omnia post exortas haereses praeualuerunt, nec spes est, nisi submota haeresi, deum nobis futurum propiciu, qui multo amplius incredulitati & haeresi, quam erratibus humanis irasci solet. nisi itaque abiecerimus omnes deos alienos e medio nostri, & praeparauerimus corda nostra domino, ut seruiamus illi in unitate catholicae Ecclesiae, haud quaque ab istis malis liberabimur. Oportet siquidem nos attendere & obseruare, quod Paulus Corin. scribit, dicens: Obsecro uos fratres per nomen domini nostri Iesu Christi, ut idipsum dicatis omnes, & non sint in uobis schismata. Sitis autem perfecti in eodem sensu, & in eadem scientia. Et Ephesius: Solliciti seruare unitatem spiritus in uinculo pacis. Unum corpus & unus spiritus, sicut uocati estis in una spe uocationis nostrae. Unus dominus, una fides,

1. Cor. 1.

Ephes. 4.

IVDOC I VELSII.

35

fides, unum baptisma. Vnus deus & pater omnium, qui
super omnes, & per omnia, & in omnibus nobis. Quam-
diu autem unus sequitur peruersa dogmata Lutheri, ali-
us uero Zuinglij aut Oecolampadij, alter autem al-
terius haresiarchae, amplectitur & tuetur condemna-
tas haereses, non dicimus id ipsum omnes, sed sunt in nos-
tris scismata, nec sumus solliciti sub uno domino deo,
in una orthodoxa catholica Ecclesia fide, seruare
unitatem spiritus in uinculo pacis, sed sumus potius
inter nos diuisi, & a deo separati, quem relinquimus,
sequendo deos alienos, id est, peruersa & pestifera do-
gmata haereticorum, & uenient ac manebunt super
nos omnia mala, quae & indies magis magisque auge-
buntur, nisi abiectis omnibus dijs alienis, id est, abius-
ratis omnibus haeresibus, catholicam mordicus tene-
amus fidem. Solent enim haereses, certissima semper
sequi flagella. Nunquam deus immutatae fidei ac te- Galat. 1
meratae religionis piaculum reliquit inultum. Quas
propter rectissime sanctus Paulus, adeo grauitate, ses-
uere & uehementer, inuehitur in quosdam, qui mira Vincent
leuitate nimium cito, translati fuerant ab eo, qui eos us Lirin.
uocauerat in gratiam Christi. Quod non erat aliud
Euangelium, quam quod coaceruauerant sibi magis
stros ad desideria sua, a ueritate quidem auditum a-
uertentes, conuersi uero ad fabulas, habentes dam-
nationem, quod primam fidem irritam fecissent. Rom. 16
Quos deceperant hi, de quibus ad Romanos scribit
idem Apostolus: Rogo autem uos fratres, ut obser-
uetis eos, qui dissensiones & offendicula, praeter do-
ctrinam quam ipsi didicistis faciunt, & declinate ab illis.

C 2

Huiusmodi

36 REFUTATIO CALVM.

Huiusmodi enim Christo domino nō seruiunt, sed suo
 uentri, & per dulces sermones seducunt corda inno-
 centium, & captiuas ducunt mulierculas oneratas
 peccatis. Quæ ducuntur uarijs desiderijs, semper dis-
 centes, & ad scientiam ueritatis nunquā peruenien-
 tes. Vaniloqui & seductores, qui uniuersas domos sub-
 uertunt, docentes quæ non oportet, turpis lucri gras-
 tia, homines corrupti mente, reprobi circa fidem, sus-
 perbi, & nihil scientes, sed languentes circa quæstio-
 nes & pugnas uerborum, qui ueritate priuati sunt,
 existimantes quæstum esse pietatem, simul autem &
 otiosi discunt circumire domos, non solum autem oti-
 osi, sed & uerbosi & curiosi, loquentes quæ non opor-
 tet, & qui bonam conscientiam repellentes, naufrag-
 gauerūt circa fidem. Quorum prophana uaniloquia,
 multum proficiunt ad impietatem, & sermo eorū ut
 cancer serpit. Bene autem quod de hijs item scribi-
 tur, sed ultra non proficient, insipientia enim eorum
 manifesta erit omnibus, sicut & illorum fuit. Quum
 ergo tales quidam circumeuntes prouintias & ciui-
 tates, atq; errores uenalitios circumferendo, etiā ad
 Galatas deuenissent, cumq; his auditis Galatæ, nau-
 sea quadam ueritatis adfecti, apostolicæ catholicæq;
 doctrinæ manna reuomentes, hæreticæ nouitatis sor-
 dibus oblectaretur, ita sese apostolicæ potestatis ex-
 ercuit autoritas, ut summa cum seueritate decerneret.
 Sed licet aut nos (inquit) aut angelus de cælo,
 euangelizet uobis, præterquam quod euangelizauis-
 mus uobis, anathema sit. Quid est quod ait, Sed licet
 nos? Cur non potius, sed licet ego? Hoc est, etiam si
 Petrus,

Petrus, etiam si Andreas, etiam si Iohannes, etiam si postremo omnis apostolorum chorus, euangelizet uobis, præterquam quod euangelizauimus, anathema sit. Tremenda districtio, propter asserendam primæ fidei tenacitatem, nec sibi, nec cæteris coapostolis perpercisse. Parum est, etiam si angelus (inquit) de cælo euangelizet uobis, præterquam quod euangelizauimus, anathema sit. Non suffecerat ad custodiam tradita semel fidei, humanæ conditionis cōmemorasse naturam, nisi angelicam quoque excellentiam comprehendisset. Licet nos (inquit) aut angelus de cælo. Nō quia sancti cœlestesque angeli, peccare iam possint, sed hoc est quod dicit: Si etiam (inquit) fiat, quod non potest fieri, quisquis ille traditam semel fidem mutare tentauerit, anathema sit. Sed hæc forsitan perfunctorie præloquutus est, & humano potius effudit impetu, quam diuina ratione decreuit. Absit. Sequitur enim, & hoc ipsum ingenti molimine iteratæ insinuationis inculcat. Sicut prædiximus (inquit) & nunc iterum dico, Si quis uobis euangelizauerit, præterquam quod accepistis, anathema sit. Non dixit, si quis uobis annunciauerit, præterquam quod accepistis, benedictus sit, laudetur, recipiatur, sed anathema sit inquit, id est, separatus, segregatus, exclusus, ne unius ouis dirum cōtagium, innoxium gregem Christi, uenenata permixtione cōtaminet. Sed forsitan Galatis tantum ista præcepta sunt. Ergo & illa solis Galatis imperata sunt, quæ in eiusdem Epistolæ sequentibus cōmemorantur, qualia sunt hæc: Si uiuimus spiritu, spiritu & ambulemus. Non efficiamur inanis gloriæ cupidus,

pidi, inuicem prouocantes, inuicem inuidentes. Et reliqua. Quod si absurdum est, & oibus ex æquo imperata sunt, restat ut sicut hæc morum mandata, ita etiam illa quæ de fide cautæ sunt, oēs pari modo cōprehendant. Et sicut nemini licet inuicē prouocare, aut inuidere inuicem, ita nemini liceat, præter id quod Ecclesia catholica, usquequaq; euangelizat accipere. Aut forsitan tūc iubebatur, si quis adnuntiasset, præterquā q̄ adnuntiātum fuerat anathemari, nunc uero iam non iubetur. Ergo et illud quod item ibi ait: Dico autem spiritu ambulate, & desideria carnis nō perficietis, tunc tantū iubebatur, modo uero iam non iubetur. Quod si impium pariter & perniciosum est ita credere, necessario sequitur, ut sicut hæc cunctis ætatibus obseruanda sunt, ita illa quoq; , quæ de non mutanda fide sancita sunt, cunctis ætatibus imperata sint. Adnuntiare ergo aliquid Christianis Catholicis, præter id quod acceperunt, nunquam licuit, nusquam licet. Num licebit & anathemare eos, qui adnuntiant aliquid, præterquam quod semel acceptum est? Nunquam non oportuit, nusquam non oportet, nunquam non oportebit. Quæ cum ita sint, est ne aliquis tantæ audacis, qui præter id quod apud Ecclesiam adnuntiātum est, adnuntiet? Vel tantæ leuitatis, qui præter id quod ab ecclesia recepit, accipiat? Clamet, & repetendo clamet, & omnibus, & semper, & ubiq; per literas suas clamet ille, ille? Vas electioris, ille magister gentium, ille apostolorum tuba, ille terrarum præco, ille cœlorum conscius, ut si quis nostrum dogma adnunciauerit, anathemetur.

Ceterum

¶ Cæterum quod aduersarij omnium calamitatum
 ac miseriarum causam, in catholicos reijciunt, quod no-
 lint Euangelium (tā specioso siquidē nomine hæreses
 suas uenditant noui isti Euangelici, Euangelium, Eu-
 angelium ore buccinantes, quum tamen reuera sint
 Euangelicæ legis exitiales inimici) recipere, nouum
 non est. Sic enim olim Demetrianus suorū temporum
 mala & incommoda, in Christianos reijciebat, ut qui
 deos aspernarentur. Sed sanctus martyr Cyprianus,
 eleganter illi respondet, clariſſime demonstrans, oīa
 aduersa accidere, quod ueri dei uerus cultus esset ne-
 glectus. Conſimili quærela fatigabant olim ethnici
 Christianos, tempore S. Augustini, sed etiam ipse in
 illos, hanc quærimoniam retorsit. Cum enim Roma
 Gothorum irruptione, agentium sub rege Alarico,
 impetu magnæ cladis euerſa eſſet, euerſionem illius,
 decorum falſorum multorumq; cultores (quos uſitas
 to nomine paganos uocamus) in Christianam religio-
 nem referre conantes, ſolito acerbius & amarius, de-
 um uerum blaſphemare cœperunt. Sed ſanctiſſimus
 pater exardeſcens zelo domus dei, aduerſus eorum
 blaſphemias uel errores, libros de Ciuitate dei con-
 ſcripſit. Hæc fere ſemper fuit malorum hominū proſ-
 prietas, culpam ſuā non agnoſcere, ſed imputare al-
 teri. Cum quondam fames uehemens eſſet in Samas-
 ria ac in Iſrael (nam clauiſum fuerat cœlum annis tris-
 bus, & menſibus ſex) impius rex Achab, illius ſterilia-
 tatis culpam, deſlectere & detorquere conabatur, in
 ſanctiſſimum unius ueri dei cultorem Helyam, diſ-
 cens: Tu ne es ille qui conturbas Iſrael?

3. Re. 1

et 17.

Luc. 4.

C 4

Sed

40 REFUTATIO CALVM.

Sed demonstravit Helias ac declaravit regi idololatram, qui uenundatus erat ut faceret malum, sterilitatem hanc & famem, idcirco accidisse, quod a cultu veri dei ad idololatriam declinassent, dicens: Non ego turbavi Israel, sed tu & domus patris tui, qui dereliquistis mandata domini, & sequuti estis Baalim. Par modo omnia ista aduersa, idcirco potius accidunt, quod homines derelicta catholica Ecclesia, & orthodoxa fidei unitate, ad castra aduersariorum transfugiunt, quam quod haereses eorum aspernantur, & sententiam fidei catholicae mordicus tenent. Sed iam obsecro ut audire digneris candide lector, non quam suavis & mitis, sed quam amarulentus & acerbus sit spiritus iste propheticus, aut potius si uerum dicere liceat, satanicus in Velsio. Vt enim scribit Sapiens: Benignus est spiritus sapientiae, & non liberabit maledictum a labijs suis. Et cum Paulus dicat, maledictos regnum dei non posseuros, nihilominus tamen respondit Velsii tot criminationibus, mendacijs, calumnijs, conuitijs, temerarijs iudicijs & maledictis plena est, ut nihil supra, ut uel hinc manifestum euadat, quo spiritu ducatur. Optimos & doctissimos, eloquentissimosque uiros, de Christiana Repub. & Colonienſi ciuitate optime meritos, quorum ipse dignus non est, ut soluat corrigiam calceamenti, miris modis calumnijs se traducit, annumerans eos sapientibus & maleficis Aegypti, pseudo christianos, & pseudo prophetas eos uocitans. Inquisitores & eorum coadiutores dicit esse calumniatores, mendaces, sanguinarios, homicidas, insulsos, indoctos, literarum oſores, impudentes,

Sapi. 1.

res, imo impudentissimos, inuerecundos, sycophantas, calūniatores, cōiuratos hostes, antichristianos, perditissimos, improbos, sceleratos, execrandos sophistas, diaboli filios, Ecclesiæ & Vniuersitatis probra, impudentissimos porcos & canes. Et ut ad syllogismos eius (ut ipse iactitat) demonstratiuos ueniamus, plane fuit, debacchatur, & Christiani hominis animū penitus exuisse deprehenditur. Illis enim probare contendit, eos corruptum, deprauatum, ac minime rectum animum ac mentem gerere, odiū, inuidiā, maleuolentiā, & cōsimilium affectionum perturbationibus laborare, ueritatis luminis participes non esse, nec Christi spiritu imbutos, fideq; recta præditos, sed spiritu satanico duci, & diaboli esse energumenos, totos carnales, auaros, uoluptuarios, Epicureos, inanis gloriæ cupidos, pluralitati beneficiorum inhiare, assiduis commensationibus & compotationibus, crapulis & ebrietatibus deditos esse, & contra præceptum Christi assectare Magistri nostri cognomētum. Deniq; eos nō habere hereditatē in regno Christi & dei, tenebras esse, sal infatuatum, excommunicatos &c. Principes Reipub. Coloniensis uiros optimos, & de Repub. Coloniensi optime meritos, inuidiose appellat oligarchas. Magistros uiolentiarum (ut uocant) & eos qui cum ipsis fuerunt, appellat uiolentos, crudeles, effecros, antichristianæ factionis generosos satellites, iniuriosos, iuris & legum rectorum seditiosa præuaricatione imprudentes (quantum ad conatum eorum attinet, ut ipse uult) oppressores & subuersores, & mandatum eorum furiosum. Dicit eos crimē falsi in-

currere, qui falsam sententiam (ut ipse uult) executioni mandarunt. Vocat Colonienses non solū stultos, sed etiam stolidissimos. Coloniam prope dicit, nō minus quam Atheniensis Pauli temporibus, simulacrorum cultui deditam esse. Arbitratur Christi doctrinam, eiusque ueritatis lumen, horrenda atque abominabili superstitione, aliquādiu miris modis obscuratū fuisse, ac etiam nū hodie esse, & Colonienses turbulentis erroribus implicitos, uageque dissectos, & ad multas plices flexiones ac diuerticula superstitionis, & idolomanie misere conuersos. ¶ Romanum Pontificem appellat Antichristum, hominē perditionis, filiū peccati, monstrum, tyrannū tyrannorum, pestem urbis & orbis, immanissimam belluam, & multa alia, quae de uero Antichristo (qui praeuient postremum Christi aduentū ad iudiciū) intelligenda sunt, adscribit Romano pontifici, quae etiam in Antiocho dicit esse adumbratū. Modestius sanctissimus Apostolus Paulus egisse describitur. Nam cum per ignorantiam, principis sacerdotum maledixisset, quod is praeter legē iussisset illum percuti, mox tamē ut fuerat admonitus, cum fuisse principē sacerdotum, ilico suā ignorantiam excusauit, dicens: Nesciebam fratres, quod princeps esset sacerdotum. Et protinus adiecit: Scriptum est, principi populi tui nō maledices. Hanc reuerentiam Paulus exhibuit principi ueteris sacerdotū, quod tamen nō dubitauit antiquatū fuisse, & uel si eū qui nō ueteris, sed noui & aeterni sacerdotū princeps est, nempe Christi uicariū, & apostolorū principis induc

Actu. 23.

bitatū successorē (quem S. Berna. nō dubitauit nominare ac asserere, esse principem Episcoporum, hæresdem apostolorū, primatu Abelē, gubernatu Noe, patriarchatu Abrahamā, ordine Melchisedechē, dignitate Aaronē, autoritate Moſen, iudicatu Samuelem, potestate Petrū, unctiōe Christū) omni maledictiōe suæ uirulentia proſcindit. Paulus admonitus humiliter obtemperauit, honorē illiſacerdotio deferēs, at Velsius non solū nullum summo nostro sacerdoti defert honorē, sed ne agnoscit quidem, sed insuper mirum in modum debachatur in eum. ¶ Sacramentum altaris (quod in epistola ad Reuerendiſimū, prius panem symbolicum appellauit) nunc execranda & horrenda blasphemia, non ueretur nuncupare, nouum idolū, puerum seu seruum deū, nouam ipsius creaturam, opus manuum hominum, frumentaceum, panaceum, uidelicet ex conficta transsubstantiatione imaginariū Christum, & deum Maozim, & magicis artibus productum. Mystera quoq; sacra, quæ in administratione baptismi, ab Ecclesiæ Catholice ministris adhibentur, dicit esse præstigijs quibusdam, & illusionibus similia, quam uideantur nostræ religioni sacris consentanea. Externa illa quæ adhibentur in Ordinis sacramento, nihil esse præter ludibria mæra, & circulatorum præstigijs, quam sacramentis similia. Ciues urbis Colonienſis, qui Eucharistiam, cum eleuatur, reponitur aut deportatur, adorāt, aut ab hoc die, usq; in tempus quo primum fidem suscepērunt, adorauerunt, pro idololatriſ habendos esse.

Eos

- Eos inquam omnes, qui eiusmodi (ut ipse inquit) idola
 idolatriam committunt, aut commiserunt. O scelera,
 o flagitia. Cui non pio homini iusto zelo inardescat
 animus? Quis tantam blasphemiam uere Christianus
 tolerare queat? Quo malorum peruenimus? O tem-
 pora, o mores. Bone deus, ut quid reseruasti nos in
 hæc tempora, ut hæc audiamus? Respice tuos clemē-
 tissime deus, & ab istorum lutorum ac blasphemorum
 incurfibus libera. ¶ Porro quoniā uerissima est sen-
 tentia summæ ueritatis Iesu Christi, filij dei uiui, di-
 centis in Euangelio: Ex uerbis tuis iustificaberis, &
 ex uerbis tuis condemnaberis, constat iustissime con-
 demnatum esse Velsium, qui non ueretur maledicus
 esse, non solum in nos, uerumetiam in Christi uicari-
 um, & quod abominabilius est, in ipsum Christum sala-
 uatorem ac redemptorem nostrum, quem in sacrosan-
 ctâ ac adoranda Eucharistia præsentē, sacrilego ore,
 ac præcidenda lingua manuq; idolum nuncupat. Aus-
 diat igitur blasphemus iste, uerba sanctissimi & fors-
 tissimi martyris Cypriani, qui lib. 1. epist. 3. ad Corne-
 lium scribit in hæc uerba: De ore & de uerbis suis,
 unusquisq; statim proditur, & utrum Christum in corpore
 de suo, an uero antichristum habeat, loquendo detes-
 gitur, secundum quod dominus in Euangelio suo ait:
 Progenies uiperarum, quomodo potestis bona loqui
 cum sitis nequam? De abundantia enim cordis, os es-
 mittit. Bonus homo, de bono thesauro emittit bonum,
 & nequam homo, de nequâ thesauro, emittit nequâ,
 Vnde & diues ille peccator, qui de Lazaro in sinu
 Abrahæ posito, atq; in refrigerio cōstituto, implorat
 auxilium,

Matt. 12.

Matt. 3.

Luce 6.

Luce 15.

auxilium, cū in tormentis cruciabundus flammæ cre-
 mātis ardoribus aduratur, inter omnes corporis par-
 tes, magis os eius & lingua dat pœnas, quia plus scis
 licet lingua sua & ore peccauerat. Nā cum scriptum
 sit: Neq; maledici regnum dei consequentur. Et iter-
 rum in Euāgelio suo dominus dicat: Qui dixerit fra **Matt. 5.**
 trisuo fatue, qui dixerit racha, reus erit gehennæ
 ignis, quomodo possunt censuram dei ultoris euades-
 re, qui talia ingerunt non solum fratribus, sed & sac-
 cerdotibus, quibus honor tantus, de dei dignatiōe cō-
 ceditur, ut quisquis sacerdoti eius, & ad tempus hic
 iudicanti, non obtemperaret, statim necaretur? In
 Deuteronomio dominus deus loquitur dicens: Et ho **Deut. 17.**
 mo quicunq; fuerit in superbia, ut non exaudiat sac-
 cerdotem aut iudicem, quicunq; fuerit in diebus illis,
 morietur homo ille, & omnis populus cum audierit
 timebit, & non agent impie etiam nunc. Item ad Sas-
 muelem, cum a Iudæis sperneretur deus dicit: Nō te **1. Reg. 8.**
 spreuerunt, sed me spreuerunt. Et dominus quoq; in **Luc. 10.**
 Euangelio: Qui audit (inquit) uos, me audit, & cum **Matt. 8.**
 qui me misit, & qui reijcit uos, me reijcit, qui me reij- **Iohan. 17**
 cit, reijcit eum qui me misit. Et cum leprosum mun-
 dasset: Vade (inquit) & demonstra te sacerdoti. Et
 cum postea tempore passionis, alapam accepisset a ser-
 uo sacerdotis, cumq; ei dixisset, Sic respondes Pontifi-
 ci: aduersus Pontificem dominus contumeliose nihil
 dixit, nec quicquā de sacerdotis honore detraxit, sed
 innocentiam suam magis asserens & ostendēs. Si mas-
 le (inquit) loquutus sum, exprobra de malo, si autē
 bene, quid me cædis? Item in actibus apostolorū post- **Act. 23.**
 modum

modum beatus Paulus, cum ei dictum esset, sic insimul
 las in sacerdotem dei maledicendo: quamuis domi
 no iam crucifixo, sacrilegi & impij, & cruenti illi es
 se coepissent, nec iam quicquā de sacerdotali honore
 & autoritate retinerent, tamen ipsum, quamuis ino
 ane nomen & umbram quandam sacerdotis cogitās,
 expauit. Nesciebam fratres (inquit) quia pontifex
 est. Scriptū est enim: Principi plebis tuæ non maledi
 ces. Cum hæc tāta ac talia, & multa alia exempla
 præcedāt, quibus sacerdotalis autoritas & potestas,
 diuina dignatione firmatur, quales putas eos, qui sa
 cerdotum hostes, & contra Ecclesiam catholicam re
 belles, nec præmonentis domini cōminatione, nec fu
 turi iudicij ultione terrentur? Neque enim aliunde hæ
 reses oborta sunt, aut nata sunt scismata, quam inde
 quod sacerdoti dei nō obtemperatur. Nec unus in ec
 clesia ad tēpus sacerdos, & ad tēpus iudex uice Chris
 ti cogitatur, cui si secundum magisteria diuina, ob
 temperaret fraternitas uniuersa, nemo aduersum sa
 cerdotum collegium quicquam moueret, nemo post
 diuinū iudicium, post populi suffragium, post coepis
 coporū consensum, iudicē se nō iam Episcopi, sed dei
 faceret. Nemo diuidio unitatis Christi Ecclesiam scin
 deret, nemo sibi placens ac tumens seorsum foris nos
 uam hæresim conderet, nisi si ita est aliquis sacrilegæ
 temeritatis ac perditæ mentis, ut putet sine dei iudic
 cio fieri sacerdotem, cum dominus in euangelio suo
 Matt. 10. dicat: Nonne duo passeres asse uenēūt, & neuter eos
 rum cadit in terrā, sine patris uestri uoluntate? Cū
 ille nec minima fieri, sine uoluntate dei dicat, existit
 mat

mat aliquis summa & magna, aut non sciente, aut nō
 permittente deo, in Ecclesia dei fieri, & sacerdotes,
 id est, dispensatores eius, non de eius sententia ordi-
 nari? Hoc est, fidem non habere, qua uiuimus, hoc est,
 deo honorem nō dare, cuius nutu & arbitrio, regi &
 gubernari oīa scimus & credimus. Et post aliquanta:
 Cū talis (inquit) frater, a quibusdam desperatis &
 perditis, & extra Ecclesiā constitutis, impugnari ui-
 detur, apparet quis impūnet, non scilicet Christus,
 qui sacerdotes aut cōstituit, aut protegit, sed ille qui
 Christi aduersarius, & Ecclesiæ eius inimicus, ob hoc
 Ecclesiæ præpositum, sua infestatione persequitur, ut
 gubernatore sublato, atrocius atq; uiolentius, circa
 Ecclesiæ naufragia grassetur. Hactenus ille. Porro
 quantū ad cōuitia & maledicta in nos iaculata attis-
 net, respondemus, Velsiū ista quidem nobis falso ad-
 fingere ac tribuere, & nunquā ea comprobaturū. Vnde
 cū nihil sint, nisi maledicta, calumniæ, mendacia,
 contumeliæ, & cōficta crimina, cōtemnimus ac ride-
 mus calumniatorē, maledicum, & contumeliosissimū
 Velsium, scientes scriptum esse: Beati estis cum males
 dixerint uobis homines, & persecuti uos fuerint, & Matt. 5.
 dixerint omne malum aduersum uos mentientes,
 propter me. Gaudete & exultate, quoniam mer-
 ces uestra copiosa est in cœlis. Nec est quod existi-
 met Velsius aut aliquis cæterorum, nos esse tam pas-
 uidos aut mericulosos, ut propter iniuriam uerbo-
 rum, deferendam iustitiam credamus, qui etiā cupi-
 mus a domino præparari, ut simus aliquando digni,
 qui pro illa sanguinem quoque nostrum fundamus.
 Non

48 REFUTATIO CALVM:

Non idcirco (inquit Cyprianus in iam memorata epistola) relinquenda est nobis ecclesiastica disciplina, aut sacerdotalis soluenda censura, quoniam conuitijs infestamur, aut terroribus quatimur, cum occurrat scriptura diuina dicens. Ille uero qui præsumpsit & contumax est, uir sui iactans, nihil omnino proficiet, qui dilatauit tanquam inferus animam suam. Et iterum: Verba uiri peccatoris ne timueritis, quia gloria eius in stercora erit & in uermes. Hodie extollitur, & cras non inuenietur, quoniam conuersus in terram suam, & cogitatio eius peribit. Et iterum: Vidi impiū exaltatum, & extolli super cedros Libani, & transiui & ecce non erat, & quæsiui eum, & non est inuentus locus eius. Exaltatio & inflatio, & arrogas ac superba iactatio, non de Christi magisterio, qui humilitatem docet, sed de antichristi spiritu nascitur, cui exprobrat per prophetam dominus, & dicit: Tu autem dixisti, in animo tuo, in cælum ascendam, super stellas dei ponam sedem meam. Sedebo in monte alto, super montes altos in aquilonem, ascendam super nubes, & similis ero altissimo. Et addidit dicens: Tu uero ad inferos descendes in fundamenta terræ, & qui uidebunt te, super te mirabuntur. Vnde & parem talibus poenam scriptura diuina loco alio comminatur & dicit: Dies enim domini sabaoth, super omnem iniuriosum & superbum, & super omnem elatum & excelsum. Et iterum: Nec mouere nos (inquit) debent conuitia perditorum, quo minus a uia recta, & a certa regula non recedamus, quando & Apostolus instruit dicens: Si hominibus placerem, Christi seruus non essem.

Esaiæ 5.

Abacu. 3.

1. Mac. 2.

Psal. 36.

Esai. 14.

Gala. 1.

sem. Interest utrum quis homines promereri, an deum
cupiat. Si hominibus placetur, dominus offenditur.
Si uero illud enitimur & laboramus, ut possimus deo
placere, & conuitia & maledicta debemus humana con-
temnere. Haec tenus ille. Mihi (inquit Paulus) pro mi-
nimo est ut a uobis iudicer, aut ab humano die, qui au-
tem me iudicat dominus est. Non debemus (ait Aug.)
curare aliena iudicia de nobis, siue bona siue mala,
quia nec damnare iniuria, nec coronare potest laus
falsa. Qui igitur apud deum gloriam suam constituit,
illi utique pro minimo est, ut ab homine quouis uane
iudicetur aut uituperetur, atque etiam maledictis im-
petetur, eo quod intra cordis arcana, propter attesta-
tionem bonae conscientiae, solidam habeat gloriam, quae
uituperis hominum exufflari nequaquam potest. Cate-
rum quum dicat nos contra praecceptum Christi affe-
ctare magistri nostri cognomentum, cum Christus di-
cat, Matth. 23. Nec uocemini magistri, unus est enim
magister uester. Placuit hic subijcere, quae Reueren-
dus pater Prouincialis Carmelitarum, Euerhardus
Billikius, dum ab eo magisterij insignia Coloniae susci-
peremus, eleganter & diserte disseruit. Fatemur &
plena fide agnoscimus Christum, qui unicus & solus
rex est regum, & dominus dominantium, esse quoque
unicum magistrum magistrorum, consummatum atque
perfectum, in quo sunt omnes thesauri sapientiae &
scientiae dei (ut Apostolus ad Colloss. ait) reconditi,
& in quo habitat omnis plenitudo diuinitatis corpo-
raliter, qui regna & imperia, principatus, iura, uis
tam, scientiam & sapientiam largitur mortalibus, ac
dispens

1. Cor. 4.

D

dispensat pro suo arbitratu, id & nulli, neq; cœlesti neq; terrestri potestati est datū. Atqui iuxta scripturas sacras, nihilominus fatendū nobis est, esse & temporarios huius seculi reges, quos ille regnis præficit, & quorū utitur in regundis populis, iustitiāq; exercēda ministerio, ad Rom. 13. Ad quē modum, quamuis nemo uitā dare possit, præter patrem cœlestem, non tamen propterea nullos esse inter homines Patres contendere oportet. Cum sint utiq; carnales, per quos generat ille ad uitā huius corporis, & spirituales, per quos ad uitā spirituale regenerat. Qui tametsi hoc nequeat, quod genitor supremus, nempe creare animam qua uiuat corpus, aut gratiam infundere, qua spiritualiter uiuatur, ipsius tamē administri quadantenus sunt, plantant enim & rigant, illo dante incrementū, quos scriptura passim honorifico Patrum nomine dignatur. Non debet autem sensus uerborū Christi, in sensum scripturæ diuinæ contrarium rapi. Est ergo unus omnium Pater in cœlis Deus, & sunt Patres multi in terris, cæterum ratiōe diuersa sic appellati. Ille enim supremus est Pater sic dictus, quia est omnium creator, quia dat uitam, & procreandi uires, sine quo nihil possunt hominēs. Homo uero, eo Pater fit, quod datis sibi uiribus utitur, & Patri cœlesti subseruit. Dat item cœlestis ille Pater spiritalis uitā gratiam, & regenerandi facultatem suis ministris, qui ob id inferiores sunt Patres, Patri supremo in regenerandi munere subseruiētes. Ista cū sint toti scripturæ sacre consentanea, usq; cōstent, & Paulus Apostolus absq; diuini nominis iniuria, se pro patre gesserit. Sic enim ait: Nam si decē millia pedagogorū habeatis in Chri

IVDOCI VEL SII.

51

sto, sed non multos Patres. Nam in Christo Iesu per
Euangelium ego uos genui. quis non censeat hoc quod 1. Cor. 4.
dicit Christus dominus, patrem nolite uobis uocare suum
per terram. Unus est enim pater uester qui est in coelis,
sic accipiendum esse: Nolite patrem uobis uocare in
terris, cui uitam uestram feratis acceptam, in quo con-
quiescatis, tanquam omnia ab eo acceperitis, maiorem illo
loquor, superiorem patrem neminem uos habere cogitan-
tes. Id quod infidelium est, & pariter stulti nonnunquam
sibi arrogant. Unus est enim pater qui contulit uobis
quicquid estis, cuius fuere tantummodo ministri, quos
hic patres appellatis. Iam quod huic Christi dicto in
eodem orationis contextu copulatur. Nec uocemini
Magistri, quia magister uester unus est Christus. fit ex
isto dilucidum & apertum. Est enim sententia sibi si-
mili sententiae connexa, eademque uerborum forma, ut
oporteat ipsam ad eundem modum, quo dictum illud
intelligi. Itaque omni confessione, aeterna illa Sapi-
entia patris, Christus dominus noster, supremus & u-
nus est omnium magister. docens auctoritate sua pro-
pria, qua potest, & nulli possunt imitari magistri alij.
Creat et format cor docile, dat intellectum paruulis,
docet mites uias suas, dat sapientiam & prudentiam, re-
uelat mysteria abscondita, mittit dono paracletum, qui
doceat omnem ueritatem, & suggerit obliuiosis, quae
memoria exciderant. Dat os & sapientiam electis
suis, quibus non poterunt omnes eorum aduersarii res-
sistere. Et beatus est quem ipse crudierit, & de lege
sua docuerit. Iam quae praesumptio, uel philosopho-
rum summorum confidat, aliquid istorum posse prestare.

C 2 Quap

Quapropter qui ad ipsum comparatus possit appellari Magister, nemo uixit, uiuit aut uieturus est. Verū sedent inferiores ac minores in subsellijs eius magistri, quos ille doctrina cælesti præ cæteris imbuit quos ita formauit & expoliuit, ut sui quidē magisterij sunt ministri & præcones, aliorum uero magistri & doctores. Qui licet nequeant quod ille, eo tamē usq; gratia & inspiratione eius inter discendum atq; audiendum ipsius doctrinam, sunt prouecti, ut cælestis philosophiæ cognitionem non mediocrem perceperint, tradereq; eam alijs, docere, tueri ac confirmare ualeant, ob id digni habiti, qui absq; ulla magistri sui premi iniuria, imo cum honoris eius amplificatione, Magistri appellentur, sed alia atq; alia ratione. Christum enim magistrum si respicias, erunt discipuli eius. Si eos quos doctrinæ cælestis perceptione antecelant, habebuntur magistri, quales esse plurimos in terris, adeo nihil prohibet, ut etiam necessitas postulet habere, & Ecclesia Christi de paucitate quaratur. Intelligendum igitur Christi dictum illud in hanc sententiam existimamus. Nec uocemini Magistri super terrā. Magister enim uester unus est Christus, ac si dicat: Quia ego uos calitus erudierim, ut terrenos homines de rebus cælestibus doceretis. Ne quaeseritis uobis hinc honorem, sicut Pharisei ab hominibus, ut uos admirentur, quasi doctrinam uestrā non accepistis aliunde, sed eius honorem deferte ei, unde sapientiam istam accepistis, quisum ego, unus & solus magister uester. Quia sententia suprema autoritas, summumq; magisterium Christo domino & magistro nostro

nostro tribuitur, quale sibi nemo debet, nec quidē poterit uendicare. Inferius magisteriū relinquitur iis, quibus appellatio illa propter philosophiā a Christo acceptā praestantiam defertur. Nec uideatur alii cui expositio ista absurda, cum ad eundem modum, magister & doctor noster Christus ipse, locum scripturae similem, nec paulo difficiliorem explicuerit, licet at formā ab ipsomet praescriptā nobis imitari. Quid tam essenziale aut magis proprium deo, quā ut solus & unicus appellatur deus, aut quae uox poterit mortalibus minus cōgruere, uel rebus creatis cōmunicari quam deitatis? Atqui scriptura diuina Deo quibusdam charis eam tribuit. Deus deorum dominus loquutus est. Item: Deus stetit in Synagoga deorū. Et infra in eodem Psalmo: Ego dixi dñi estis, & filij excelsi uos autem sicut homines moriemini. Hic nisi distinguamus nomen, & fateamur deos ac dei filios appellari etiam eos, ad quos sermo dei factus est, negat Christus solui scripturā, Iohan. 10 ut essentia ac natura, sit Deus unus supremus & solus. Sint dñi alij nō natura, sed quos alloquutione sua fecit diuinitatis suae quodammodo participes. Iuxta hanc formam & nos dicimus, Magistrum magistrorum unum & supremum esse, D.N. Iesum Christum. Et esse Magistros alios, quos ille sua inspiratione & mysteriorum diuinorum cognitiōe, fecit aliorū magistros, magisterijque sui participes. Restat qui magistros plures fieri uetat, B. Iacobus sic enim ait: Nolite plures fieri magistri fratres mei. Hoc cui non uideatur id quod agimus, qui binos simul in his scholis magisterio admonemus,

84 REFUTATIO CALVM.

mus prohibere? En autem Apostolū, qui sensum Christi tenuit contra nos citatū pro nobis facere. Permittit enim post Christum magistros, Christi uerbū quod hactenus tractauimus, haud aliter quam nos procul dubio interpretatus, tantum uetat fieri multos. Ita enim græcæ legitur πολλοι, quod multos significat. Mirum uero cum admittat magistros in Ecclesia, cur nolit esse plurimos, præsertim ad propagandum per uniuersam orbem Christi fidē, & Ecclesiæ nouæ plantationē, quæ apostolorum præcipua erat cura, & messis quæ instabat magna, operarios multos requirebat. Verum si tēpora illa inspiciamus, mirari cessabimus. Siquidem cum apostolorum prædicatione, Euangelium Christi ubiq; gentiū, miraculorum gloria inclareretur, & idolorum uanitate demonumq; detectis prestigijs, gentes, quæ ueri Dei notionem non habuerant, magnis illud desiderijs expectassent, nec possent apostoli locis omnibus adesse, prædicandi munus passim occupabant eorum discipuli, neophyti, ac nuper primum, nec satis plene instituti, quales a Presbyterij munere, B. Paulus excludit, qui sua cōmenta doctrinæ nonnunquam intermiscerent, uarios errores disseminabant. Nōnulli ut idē ille Apostolus ad Phil. commemorat, ex charitate & uoluntate bona, rursus alij inuidia extimulante, ex contentione aut gloriæ lucriue causa, Christum annunciabant, non synceriter, propter quos utiq; scriptum a B. Iacobo est: Nolite plures magistri fieri fratres mei, & hoc ipsum cū uoluisse licet uidere ex uoti sui causa, quam cōtinuo reddidit cum subiungit, scientes quoniam maius iudicium

cium sumitis, in multis enim labimur oēs, si quis in uerbo non offendit hic perfectus est uir. Nimirum cū Apostolo Paulo uolebat, non nisi plene in doctrina fidei, eruditos & exploratos docendi magisteriū obire. Et iam tum illa nascentis Ecclesiæ ætate, uarias fuisse cum Euangelio hæreses, ab huiusmodi doctoribus disseminatas, ex Actis apostolorū, Epistolis paulinis, & Apocalypsi B. Iohannis cognoscitur. Erant qui legis Mosaycæ importabile pondus censerent una cū Euangelio seruandum, in qua sententia cum Ebion & Cherinthus persisterent, multarum sectarū fuere aucthores, quæ ad Mahumetem usq; durarunt, cuius blasphemias sunt inde deriuatæ. Erant Nicolaitæ, qui cōtendebant oīa debere omnibus esse cōmunia, etiam uxores. Erant Hymenæus & Philetus, qui resurrectionem mortuorū iam factam affirmabant, & ulterriorem non esse expectandam, 2. Timoth. 2. Erant Symoniani, qui Ecclesiæ ministeria, & Christi dona uenalia esse credebant, quorum hæresis adhuc durat multis pallijs, quanquā parum fidis obumbrata. Cernitur enim & iudicabitur ab eo cuius oculi uident in tenebris nostris. Queritur Apostolus Paulus de Hymenci & Alexandri, qui in fide naufragiū fecerant, blasphemijs. Queritur & de iactantibus gloriosum, sed falsum scientiæ nomen, de prophanis uocum nouitatibus, de seductoribus uaniloquis, de docentibus turpis lucri gratia, alijsq; non paucis doctrinæ sanæ, pietatisq; corruptoribus. Quando uero tantum malorum temerarij atque ambitiosi magisteriorum occupatores in Ecclesiam innexerunt, mirabitur quispiam

quispiam aut putabit, non dignas fuisse causas, quā
 B. Iacobus, qui tum Ecclesiam Hierosolymitanā res
 gebat, uetuerit Magisterij Euangelici præsumptios
 nem? Mihi quidem non uidetur dicere aliud, quā nos
 lite ambire docendi Cathedram, aut uos ultro huic
 muneri ingerere, donec uocemini, donec doctrina
 pleniori instructi, possitis omni poscenti dare fidei
 uestre rationē, et ueritati resistētes redarguere, et sit
 tis huic muneri subeundo pāres, ne grauius iudicium
 dei, si in errorem aliquē uos labi, et per uos alios tras
 hi contingat, incurratis. Neutiquam uero uoluisse ab
 hoc munere detertere eos, qui omne studium suū huc
 potissimū conuerterunt, quo sacra scriptura sensum,
 de deo et operibus eius admirandis, de sacramētis et
 fidei nostre mysterijs, doctrināq; Euangelicā ratios
 nes, quantum humana capiunt ingenia, assequerētur,
 iamq; perspectum fecerunt ijs quorum est ista profes
 sio, se nihil ab unitate fidei Catholice, unanimitateq; san
 ctorum Patrū, per quos spiritus sanctus loquutus est,
 consensu, sentire diuersum, sed rectam et eandem cū
 illis tenere dogmatū Ecclesiasticorum ueritatē, quas
 les profecto non prohibere, sed ad capeffendum ma
 gisterij gradum extimulare, urgere atq; impellere,
 expedierit. Nemo enim, ut Magister noster Christus
 ait, accendit lucernā, et in abscondito, sed super can
 delabrum ponit, ut qui ingrediuntur lumen uideant.
 Quae sunt autem lucernae quas ille accendit, nisi do
 cti, quos ille prae ceteris doctrina cœlesti illuminas
 uit. Nec beatus Augusti. ab expositione ista uariat.
 In prologo enim Retractionū suarū tractans dictū
 illud

illud B. Iacobi, sic ait: Magistros plures tunc fieri existimo, cum diuersa atque inter se aduersa sentiunt. Quum uero idipsum dicunt omnes, et uerum dicunt, ab unius ueri magistri magisterio non recedunt. Et in elaborato illo de doctrina Christiana libro: Multi fiunt (quod profecto utile est) predicatores ueritatis, non tamen ideo multi magistri, si unius ueri magistri idipsum dicant omnes, et non sint in eis schismata, nec deterrendi sunt isti. Libet autem nosse, quinam hodie magistri sint plures? Celebrantur plurimorum ore (sicut olim Herostratus ille, qui templum Dianae, ut sui extaret memoria) incenderat. Lutherus, Bullingerus, Butzerus, Zuuinglius, Oecolampadius, Melanthon, Osiander, Calvinus, Coruinus, Pellicanus, Musculus, Hedio, Draconites, Capito, et innumeri alij, quibus plena est calamitosa nostra Germania, felix et beata, si monstra ista non peperisset, quorum nemo est, cui uel cum Catholicis, uel cum socijs ab Ecclesia digressis, per omnia conueniat, sed quot sunt capita, tot ordiuntur sectas inuicem dissectas. ¶ Sententiam Inquisitorum (quos appellatos Inquisitores appellat) scribit esse falsam, calumniosam, iniustam, impiam, insolentem, iniuriosam, tyrannicam, ac proinde multiphariam nullius. Certe Velsio iudice, nulla unquam, quantumcunque iusta et legitima sententia damnabitur, neque enim unquam fatebitur se errasse, quia subuersus est. Porro licet nulla peculiari sententia Inquisitorum damnatus esset Velsius, quia tamen dogmata damnata haereticorum, Martini Lutheri, et sacramentariorum amplectitur, non solum ipsi inuectores, sed et assertores et doctores,

Velsius
damna-
tus sacra-
mentariis.
[

res, in quibus est Velsius, intelliguntur damnati, quæ
admodum Damasus de Sabellio inquit: Sabellium da-
mnauit Synodus, nec fuit necesse, ut sectatores eius
postea damnarentur, singulas uiritim Synodos cele-
brari, sed pro tenore constitutionis antiquæ, cunctos
qui prauitatis illius extitere participes, uniuersalis
Ecclesia duxit esse refutandos. Et paulo post: Quonis-
iam (inquit) ipse error, qui semel est cum suo autore
damnatus, in particeps quolibet prauæ communionis
effectum & execrationem sui gestat & pœnam. Cæ-
terum ut omnibus perspicuum sit, quæ iuste damna-
tus sit ab Inquisitoribus Velsius, partem sententiæ hic
interferemus. Ea autem sic habet: Et initio hos, &
potissimum eos articulos, qui perspicue indicant &
declarant, ipsum Iustum Velsium, in damnatam hæ-
resim, quæ nostro tempore Sacramentaria uocatur,
& quam primum quidē Berengarius eius nomine in
compluribus Oecumenicis Concilijs damnatus, maxi-
mo cū Ecclesiæ sanctæ dei malo inuexit, & nostro mis-
fero & deplorato seculo, damnatæ memoriæ uiri, Vla-
dericus Zuuinglius, & Iohannes Oecolampadius, ues-
lut ab inferis excitauit, prolapsus esse, eiusq; ap-
probationem & defensionem suscepisse, qua asserit in
uenerabili & diuinissimo sacramento Eucharistiæ,
post prolata uerba consecrationis, corpus & sanguis
nem domini nostri Iesu Christi re ipsa præsentia non
existere, neq; sub externis speciebus, uere & substans-
tialiter contineri, proindeq; Christum sub iisdem spes-
ciebus, minime adorandum esse, adorantesq; idolos
latræ

latriæ se inuoluere. Cum enim superiori tēpore, quis
 dam huius ciuitatis ciues, ab hæreticis misere decep-
 ti, huius erroris nomine & blasphemie in uene-
 rabile Sacramentum, publice & cum grauiſſimo tor-
 tuius eiusdem ciuitatis scandalo commiſſæ, per Spe-
 tabilem Senatū apprehenſi, & deinde præſati
 Reuerendiſſimi Domini noſtri Vicecomiti traditi,
 in custodiam recepti eſſent, idem iuſtus Velfius, eo-
 rundem deſenſionem ſuſcipiens, ad iam dictum Re-
 uerendiſſimum Dominum, ſcripſit in hæc quæ ſequū-
 tur uerba: Videris enim (inquit) mihi in ſubiiciens-
 do negotio, non recto pede inſiſtere. Nam cum idolo-
 latriæ crimine, non ſit aliud maius, & quod ſem-
 per grauiſſime punitum in ſacris literis legimus, non
 mihi impij uidentur, ſed uerecundi potius ſeu reue-
 rentes Græci *ἰδωλολάτραι* nominant. Qui cum tantum
 non omnes, non in Germania ſolum dico uiros do-
 ctos & pios, ſed & aliarum quoque nationum, quis
 bus uberius ingenij & cognitionis contigerit, in
 hoc conſentire audeant, idololatriam eſſe, ſymbos-
 licum panem, aut repositum & incluſum aut circū-
 cumlatum adorare, neque uero multum temporis
 eſſe, ex quo hoc a quibusdam craſſis nimium ut pu-
 tant & carnalibus, factitari ſit cœptum, huiusmodi
 iuſto metu impliciti, nec ipſi eum adorare ſuſtineant,
 & alios ab eiſmodi errore (ut credunt) reuocare
 conentur, eoque ego hos non carcere & uinculis
 conſtringendos exiſtimem &c. Quam etiam ſuā hæ-
 reticam ſententiam in charta prædictæ ſuæ cōfeſſio-
 nis

60 REFUTATIO CALVM.

nis seu responsiōis ad interrogatoria Senatus facta,
apertius declarando & cōfirmando, ita inter alia ex-
preſit, hiſce uerbis diſertis ſubſequentibus: Nolo la-
tere C. V. ut mihi uidetur, quod non ſine cauſa Mar-
tinus Lutherus, omneſq; qui Lutherani ſeu Euange-
lici nominantur, unanimiter concludant ac ſtatuant,
idololatriam eſſe, panem ſymbolicum a ueteribus pa-
tribus appellatum, adorare, cum Tranſſubſtantiatio-
nis dogma (quæ illorum eſt ſententia) noua quædam
cōmentitia hominū ſit doctrina, ex ſophiſtica oriun-
da, ac non ſolum non conſentanea ſacræ ſcripturæ,
atq; apoſtolicis traditionibus, & ueterum patrum ſan-
ctæ doctrinæ, ſed etiam prorſus contraria &c. Ha-
tenus ex ſententia. Erasmus in reſponſione ad epis-
tolam apologeticam, incerto authore proditam, niſi
quod titulus forte fictus habebat, per miniſtros uer-
bi, Eccleſia Argentoratensis, quendam Leopoldū cor-
arguit, qui uerba ſua impudentiſſime deprauauerat,
truncatimq; retulerat, ut inſinuaret Erasmum ſentire
quod ſacramentarij docent de Euchariftia. Prima
ſtatim (inquit) citatione, uide quantum mendacium.
In pluriſq; (ut ait) locis, appello panem & uinū Euc-
hariftiæ ſymbola, hoc eſt, ſigna & ſymbolicum panē,
cū hæc uerba nuſquā ſint in ſcriptis meis, ſed audis-
uit ab aliquo, nam Leopoldus non uidetur mea legiſſe.
Dubitāt tamē an hoc dixerim in quæſtione pacis, an
in Enchiridio, an in alio quopiam librorum meorum.
Verba quæ citat ex Enchiridio cap. 5. deprauate ci-
tat. Imo eo ipſo in loco, carnem & ſanguinem appel-
lo hiſ uerbis: Chriſtus contempſit carniſ ſuæ mandu-
cationem,

cationem, & sanguinis potum, nisi & spiritualiter e-
 datur atq; bibatur. Et hic est locus qui palam decla-
 rat, quid calem in corde meo matu pontificis ac Cæs-
 saris, homo uidelicet maticulosus. Nam & hoc præ-
 struxit. Si diuersum (inquit Leopoldus) sentiret
 Erasmus, scriberet aduersus eos, qui negant ueritatē
 corporis & sanguinis in Eucharistia. Qui sic loqui-
 tur, non dicit me cum ipsis sentire? Quin & sententiā
 meam, quam Senatui Basiliensi scripto tradidi, de pri-
 uate refert. Et quum palam profiteatur, me sentire
 cum Ecclesia catholica, ac dissentire ab Oecolampar-
 dio, tamen hic ita loquitur. Vides hic quid dicat bo-
 nus ille uir, modo uelis intelligere. Itidem stultissime
 refert adnotationem in Marc. cap. 14. quū illic pro-
 nunciem hæreticum esse, negare in Eucharistia ueri-
 tatem corporis & sanguinis. Addunt locum ex para-
 phrasi in prioris ad Corin. cap. 10. & 11. ubi iacet
 me palam, multisq; uerbis, satis significare, in Eucha-
 ristia esse panem & uinum, quum illic habeantur hæc
 mea uerba: Nos quoq; baptismo purgati sumus, ex
 aquo sacrosancti corporis cibo uescimur, de calice
 mystico bibimus omnes. Ibidē crebro repetō hæc uer-
 ba: Corpus & sanguis domini. At ibidē corpus Chris-
 ti uoco panem, uoco, sed addo, sacrum. Qui minus id
 mihi liceat, cum Paulus, cuius paraphrasin illic ag-
 grotum, idem faciat in eodē loco? Quin & illud improbe nien-
 titur, me uocasse panem & uinum, symbola corporis
 & sanguinis domini, quasi sentiam hæc elementa, esse
 signa corporis & sanguinis, absentis, quum ego diluci-
 de, quid sentiam explanās, ipsam sumptionem, n appela-
 lem,

lem, symbolum æterni fœderis. Impudentius etiam mendacium est, quod ait, me sanguinem appellare uinum, sed appello sacrosanctum poculum. Adducit locum ex Actis, ubi prædicat me eadem scribere, quæ scripsi in epistolam ad Corinthios, quum ipsa res doceat hoc esse uanissimum. Addit alia multa esse loca in scriptis meis, quibus indico me sentire cum ipsis, hoc mendatio quid impudentius? Alia multa sunt loca, quæ declarant me sentire cum Ecclesia catholica, nullum est uerbum quod suspicionem præbeat diuersæ sententiæ. Hactenus Erasmus, quem Velsius patriæ suæ ornamentum & bonarum literarum, sed & theologici studiij instauratorem scribit, qui tamen summopere abhorreta nuncupatione panis symbolici, nec patitur sibi falso adscribi, quod panem & uinum Eucharistiæ symbola, hoc est, signa, & symbolicum panem appellarit, uel panem & uinum symbola dixerit corporis & sanguinis Domini, quasi sentiat hæc elementa, esse signa corporis & sanguinis absentis. Porro cum Velsius apertissime comprobet eos, qui dicunt idololatriam esse symbolicum panem adorare, imo non sine causa Martinum Lutherum & Lutheranos omnes unanimiter concludere, panem symbolicum a ueteribus patribus appellatum, adorare, quemadmodum ostensum est, & negare non possit uerba sua esse, nec unquam ea uoluerit reuocare uel abiurare, nonne tamdiu censebitur permanere in sacramentariorum hæresi, quamdiu eadem absque pallinodia comprobauerit? Manus eius, scriptura illis

as manu exarata loquitur, & declarat quid de Eucharistia sentiat. Si modo mutavit sententiam, reuocet & abiuret priorem. Quod quia facere recusauit, nonne æquissimo iure tanquam Sacramentarius condemnatus est? Quod autem postea confessione sese subiecit Augustana, nihil illi potest patrocinari. Non enim hoc fecit, quod per oia cū illa sentiret, sed ut illius præsidio dimitteretur, quemadmodum inferius declarabimus. Et tamen ut donemus hoc Velsio, cum modo per omnia consentire cum illa Confessione, quur ergo non damnat priora errata? quur non reuocat: quur non abiurat? Cæterum quid Martinus Luther & Lutherani de pane symbolico non adorando concluderint, non magnificimus, nec modo excutiendum suscepimus, optaremus tamen ut Velsius nobis bona fide proferret in medium, illos rum ueterum patrum sententias, qui Eucharistiam appellant panem symbolicum. Hoc unum affirmare in ueritate possum, cum Velsius præsentibus Consulibus & alijs plurimis Senatorij ordinis uiris & nobis, urgeretur a Reuerendo Domino Præposito Groppero, ut uel unum si posset proferret ex patribus, qui peracta consecratione, Eucharistiam appellaret panem symbolicum, ipsum penitus obmutuisse. ¶ Adscribit sibi summam animi modestiam, ac miram in aduersis patientiā atq; animi tranquillitatē, tantum dicit se pro pereuntibus nobis, qui somnia eius non animaduertimus, mœrorem animo concipere, ut doloris impatiens, exoptet cum Paulo, & ipse pro horū salute, anathema esse a Christo.

Vche

64 REFUTATIO CALVM.

Vehementer dolet Ecclesiam disiectam, & eius unitatem ardentem se fingit desiderare, dicitq; se eo totum spectare, ut Ecclesia disiecta unitas aliquando restaretur. Nos & eos quos huius persecutionis putat auctores, dicit esse sanguinarios & homicidas, qui homines deo charos, & mundo salutare, tanquam hæreticos eos persequimur. Scribit se in alma urbe Coloniensi, & (ut ipse loquitur) libera Imperij ciuitate, inusitata pertulisse, contra omne ius legitimum, naturale, gentium & civile. Quæ omnia absq; risu legere non potui. Et quidem ut anathema sit a Christo, nullo modo optamus, sed potius desideramus ut resipiscat, & Ecclesia catholica reconcilietur, ut possit perpetuo uiuere cum Christo. Interim tamen dum permanet in perfidia, sit omnibus catholicis anathema, id est, separat, segregatus, exclusus ab eis, ne unius ouis dirum contagium, innoxium gregem Christi, uenenata permixtione contamine. Quam totus autem spectet, ut Ecclesia disiecta unitas aliquando restauretur, inde potest colligi, quod ubicunq; uenerit, non unitatem, sed dissidia parere consuevit. Hoc enim non solum Colonia, sed & Vuesalia & Franckfordia, & alibi ab eo factum didicimus. ¶ Quod autem dicit se persecutorem passum, nosq; uocat persecutores, qui homines deo charos, & mundo salutare, tanquam hæreticos persequimur, falsissimum est. Non enim hæretici sunt deo chari, & mundo non sunt salutare, sed exitiales pestes, & cum a catholicis coercentur aut proscribuntur, magis Ecclesia catholica persecutionem patitur, superbia & impietate eorum, quos temporalibus molestijs

lestijs atq; terroribus emendare conatur. Vnde S. Au-
gustinus epist. 48. ad Vincentium. Noueris (inquit)
aliquando furem, auertendis pecoribus pabulū spar-
gere, & aliquando pastorem flagello ad gregem pes-
cora errantia reuocare. Nonne contumacem ancilla-
m, data sibi potestate Sara potius affligebat? Et uti-
que non eam quam superius beneficio suo matrē fece-
rat crudeliter oderat, sed in ea superbiam salubriter
edomabat. Non autem ignoras, quod istæ duæ mulie-
res Sara & Agar, & duo filij earum Isaac & Ismael, Gen. 16.
pro spiritualibus & carnalibus figurentur. Et cum les-
gamus ancillam & filium eius a Sara passos graues
molestias, Paulus tamen apostolus dicit, quod ab Isma-
ele persecutionem sit passus Isaac. Sed sicut tunc (ins-
quit) ille qui erat secundum carnem, persequabatur
eum qui erat secundum spiritum, ita & nunc, ut qui
possunt intelligant, magis Ecclesiam catholicam per-
secutionem pati, Gali. 4. superbia & impietate carnalium,
quos temporalibus molestijs atq; terroribus emenda-
re conatur. Quicquid ergo facit uera & legitima ma-
ter, etiam si asperum amarumq; sentiatur, non malū
pro malo reddit, sed bonū disciplinæ, expellēdo ma-
lū iniquitatis apponit, nō odio nocēdi, sed dilectione
sanandi. Cum boni & mali eadem faciunt, eademq;
patiuntur, non factis & pœnis, sed causis utiq; discer-
nendi sunt. Pharaō populum dei, duris laboribus ata-
terebat Moses eundem populum impie agentem, duris
coertionibus affligebat. Similia fecerunt, sed non
similiter prodesse uoluerunt. Ille dominatione infla-
tus, iste zelo inflammatus est. Iezabel occidit prophe-
tas,

tas, & diuersa passorum. Aspicere etiam tempora nostri testamenti, quando iam ipsa mansuetudo charitatis, non solum in corde erat seruanda, uerū etiā in laice monstranda, quando Petri gladius in uaginam reuocatur a Christo, & ostenditur non debuisse de uagina eximi nec pro Christo. Legimus tamē non solum, quod ceciderūt Iudæi Paulū apostolū, uerū etiam quod ceciderūt & Græci pro Paulo apostolo Sostenen Iudæum. Nonne similitudo facti, quasi utrosq; coniungit, & tamen eos cause dissimilitudo discernit? Nempe deus proprio filio suo nō pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illū. Nempe de filio ipso dicitur: Qui me dilexit, & tradidit semetipsum pro me. Nempe & de Iuda dicitur, quod introierit in eum sathanas, ut traderet Christū. Cum ergo & pater tradiderit filiū suū, & ipse Christus corpus suū, & Iudas dominū suū, cur in hac traditione deus est pius, & homo reus, nisi in una quam fecerunt causa, non una est quam fecerunt? Tres cruces in loco uno erant, in una latro liberandus, in media Christus, alterum liberaturus, alterū dampnaturus. Quid similis istis crucibus? quid dissimilius istis pendentibus? Traditus est Paulus includendus & colligandus, sed quolibet custode carceris, peior est utiq; sathanas, cui tamen ipse Paulus tradidit hominē in interitum carnis, ut spiritus saluus sit in die domini Iesu: Et hic quid dicimus? Ecce mitiori tradidit crudelis traditor, crudeliori tradidit misericors traditor. Discamus fratres in similitudine operum, discere nē animos operantiū, ne clausis oculis calūniemur, & beneuolos pro nocentibus accusemus. Item cum ait
idem

Rom. 8.

Gal. 2.

Ioan. 13.

Actu. 16.

1. Cor. 5.

1. Tim. 1.

idem apostolus, tradidisse se quosdam sathanæ, ut discerent non blasphemare, malum pro malo reddidit, an potius malos etiam per malum emendare, bonum opus esse indicavit? Si semper esset laudabile persecutionem pati, sufficeret domino dicere: Beati qui persecutionem patiuntur, nec adderet propter iustitiam. Item si semper esset culpabile persecutio nem facere, non scriptum esset in sanctis libris, Detrahentem proximo suo occulte, hunc persequer bar. Aliquando ergo & qui eam patitur, iniustus est, & qui eam facit, iustus est. Sed plane semper & mali persecuti sunt bonos, & boni persecuti sunt malos. Illi nocendo per iniustitiam, illi consulendo per disciplinam. Illi immaniter, illi temperanter. Illi servientes cupiditati, illi charitati. Nam qui trucidat, non considerat quemadmodum laetiet, qui autem curat, considerat quemadmodum secet. Ille enim persequitur sanitatem, ille putredinem. Occiderunt impij prophetas, occiderunt impios & prophetas. flagellaverunt Iudæi Christum, Iudæos flagellavit & Christus. Traditi sunt apostoli ab hominibus potestati humanæ, tradiderunt & apostoli homines potestati sathanæ. In his omnibus quid attenditur, nisi quis eorum pro veritate, quis pro iniquitate, quis nocendi causa, quis emendandi? Hæcenus ille. Iam uero quod in præfatione sua apologia, quaritur se in libera imperij ciuitate, contra omne ius legitimum, naturale, gentium & ciuile inusitata perpeßum, non uidet miser, quam contra se faciant omnia quæ huc profert, cum ex sui ipsius

Matth. 5.

Psal. 100

E. n. uera

uerbis manifestum fiat, peccasse ipsum contra omnes
 hasce iuris species quam immani sume, esseq; longe
 mitius aduersus eum actum, siue per Inquisitores hæ
 reticæ prauitatis, siue per potestatem secularem, quã
 illius admissa meruerint. Nam ut a iure naturæ in
 cipiamus. Nemo non Velsio libenter cõcedit hoc ius,
 unicuique iustam sui suorumq; tuitionem & defensio
 nem permitteret. Adhæc homini a natura peculiaris
 ter tributum esse, ut mente & ratione utens, non ut
 cætera animantia temere inconsideratq; ferretur,
 nec quæuis obuia cæco impetu inuaderet, omniq;
 vastaret & perderet, sed ut tum sibi, tum alijs salutaris
 esset, utens huiusmodi præsidio, cū ad reliqua mas
 la, tum ad calumnias & mendacia falso intentata de
 pellenda. Quinetiam fatendum est Velsio, iure natu
 ræ, quod homini proprium est, & hæc contineri, quæ
 sunt, deum rite colere, ut apostolus Rom. 1. testatur,
 parenti & patriæ obtemperare, neminem ledere, sed
 communem hominum societatem cõseruare, omniq;
 alijs facere, quæcunq; uolumus ut nobis faciant homi
 nes, quod illum docere potuit liber Decretorum Gra
 tiani dist. 1. Iam si in dubium uocetur, quinam in hac
 controuersia, in has partes iuris naturæ peccarint,
 Velsius ne, an Inquisitores hæreticæ prauitatis, seu
 potestas secularis huius urbis, quis non uidet hos ijs
 omnia consentienter egisse, illum uero per omnia in
 solenter, procaciter & insane oblectatu fuisse. ut om
 nino uel natura ipsa dicante necessarium fuerit ipsa
 us petulantiam atq; adeo furorem, his saltem ratio
 nibus, quas ipse (licet omnium leuissimas) criminatur
 retundere

retundere coercere & cohibere. Quam temere enim atque inconsiderate, uelut emotæ mentis homo, omnes actiones suas iam ex multo tempore in hac urbe instituerit, & quam turbulenter cæco quodam impetu omnia pene Colonia olim rectissime constituta (cæcū ut inuenteret) inuasit, atque in hoc unum, omni opere atque studio incubuerit, ut antiquissimum, tum Ecclesiarum, tum Academia, tum Reipublicæ ciuitatis Coloniensis statum, nulla etiam solennis iurisiurandæ a se Academia & Reipublicæ præstiti, habita ratione uastaret atque perderet. Id tum scriptis, tum factis seditiosissimis, satis superq; declarauit, sufficerentq; ad eam rem comprobendam, impius & famosus eius libellus inscriptus Chrīstis, cum ridiculus illis parabolis & epistolis, ad bonæ memoriæ Adolphum Archiepiscopum Coloniensem datis, ac alijs ad amplissimum Senatum ciuitatis Coloniensis, super illarum sententia & intellectu conscriptis. Ex quibus cum Archiepiscopus & Senatus manifeste deprehendissent hominē in sua Ciuitate turbas ciere, & tumultum mouere, ad hæc manifeste Sacramentarium esse, ut qui diuinissimam Eucharistiam, nihil aliud quam panem symbolicum, & Christi in Eucharistia adorationem, idololatricam esse asseueraret, reliquumq; cultum, qui in Ecclesia catholica peragitur, uirulentissime blasphemaret, iustissime certe uel ipso iure naturæ distante per moti illi sunt, ac primum quidem Senatus, ut cum sua urbe excedere iuberet, deinde id quamuis ter aut quater monitus, iussis eius obstrepens obstinate facere detrectaret, uelut publicæ potestatis temerarium con-

temptorem & refractarium, in publicam custodiã concedere iuberet, deniq; & Archiepiscopus aduersus eũ super hæresi, inquisitionem institui mandaret. Quæ certe nisi utriq; fecissent, grauissime in ius naturæ, & suum officium peccassent, quo obligati erant, Religio-
nis & Reipublicæ atq; Academiæ (quas ille tam gra-
uiter obleserat) iustissimam defensionẽ suscipere, im-
pietates, calumnias & mendacia eius depellere, ipse
sumq; uelut præsentem quandam pestem, ad conser-
uandam communem hominum societatem, ex urbe
& diocæsi Coloniensi, ordine legitimo eũcere. Iam
quod ad ius gentium attinet, quod ex iure naturæ ori-
tur, quis nescit (id quod Velsius adducit) eius partes
potissimas esse, ut pro societatis publicæ conseruatĩ-
one, fontes puniantur, & controuersie legitimis ius-
dicijs dicta causa inculpate decidantur, & quæ latis
sententijs comprehensa sunt, executioni mandentur.
Porro hoc iure quoq; citra controuersiam usi sunt In-
quisitores & Magistratus in Velsium. Est enim falsissi-
mum quod ipse obtendit, se indicta causa condemna-
tum esse, cum aduersus eum nihil omnino nisi legitis-
mo processu præcedente actum sit. Neq; enim ante con-
demnatus est, quam præcedente citatione, proposito
libello, auditis responsionibus, & diligenter perlectis
& perpensis scriptis per eum exhibitis, & factis in ad-
uersum probationibus, ex quibus, adeoque ex Velsij
propria confessione, in eum lata est sententia, secun-
dum Euangelij uerbum, Ex uerbis tuis iustificaberis,
& ex uerbis tuis condemnaberis. Certe plusquam suf-
ficiens.

Scienter auditum esse Velsium, quamuis ille respon-
 dere, ut debebat, contumaciter & dolose recusaue-
 rit, uel ipsa interrogatoria (quæ suis fœdissimis &
 contumeliosissimis, tam in ecclesiasticum quam secu-
 larem magistratum commentarijs contaminauit) eo
 uidenter ostendunt. Sed nos alio quodam opere, quod
 habemus præ manibus, deo fauente, illa ipsa interro-
 gatoria propugnabimus. Caterum uanissimum quos
 que est, quod cauillatur, non naturæ modo & gentis
 um, sed & Ciuilis iuris præscriptum in actione ad-
 uersus se uiolatum esse. Etenim qui legitimo iure us-
 tuntur, eos nemini iniuriam facere constat, legitima
 autem iuræ contra Velsium actum esse, secundum
 sanctiones tam Canonicas, quam Ciuiles, a multis se-
 culis toto orbe receptas, Acta in hac causa publica li-
 quidissime comprobant. Quid igitur est quod quæri-
 tur, legitimam & usitatam cuius æqualitatis conser-
 uationem, aduersus eum obseruatam non esse? Quid?
 an alia est eius æqualitatis conseruatio, quam per
 Canonicarum sanctionum, & sacrarum Legum ob-
 seruationem? secundum quam tamen summo iure
 cum eo actum non esse, sed omnium lenissimo, com-
 pertum est omnibus, qui pœnas hæreticis utroque
 iure decretas, non ignorant. Euadit igitur ex his
 omnibus manifestum, totam Velsij hac in parte con-
 questionem, nihil aliud quam uanissimum, calumnios-
 sissimum, & mēdaciissimū commentū esse. Porro quam
 ridiculū sit, quod se declarat comprobatorē Augusta
 E. iij. nœ

na confessionis, quæ exhibita fuit Imperatori Augustæ in Comitibus, a Iohanne duce Saxonie Electore, & alijs quibusdam principibus, quis non uideat? Reseram tibi catholica lector rem gestam Colonia in turri apud S. Gereonem anno 1555. 12. Decembris, cui interfuerunt consules, & alij senatorij ordinis plurimi una cum Inquisitoribus, & deputatis ab Archiepiscopo Coloniensi, ex qua perspicuum euadet, quo animo se modo subiiciat Augustanæ confessioni, & quantum prius illi fuerit aduersatus. Inter cætera siquidem quæ ibi acta erant cum Velsio, Reuerendus D. Ioannes Cropper, Præpositus Bonnensis, inter alia multa coarguit hominem impudentissimæ uanitatis, fœdissimæque inconstantie & leuitatis, ut qui nunc in dis crimine adductus, Confessionis Augustanæ præsidio se tueri uellet, quam antea tamen ut hæreticam, suis in publicum æditis libellis infestissime oppugnasset, cui quoque ne nunc quidem in articulo omnium grauißimo de Eucharistia cõsentiret. Atque ut huius primum reuinceretur, constare aiebat Augustanæ Confessionis authores, articulo eius. 10. asserere. se de cœna domini docere, quod corpus & sanguis Christi, uere adsint & distribuantur uescentibus, & improbare secus docentes. Cum interim Velsius in epistola ad Archiepiscopum, Eucharistiam non alio nomine, quàm panis symbolici dignaretur, quæ est Zuuinglij & Oecolampadij hæresis, quam Augustanæ confessionis authores, ut iam dictum est, diserte damnant. Et cum olim Erasmo, incertus quispiam calumniator, eandem hæresim affingeret, & in testimonium eius calumnie

commen

commemoraret, eum alicubi appellare panem & uinum Eucharistiae symbola, hoc est, signa & symbolica panem, id est, panem aliquid significantem, neque tamen locum ubi sic scripsisset ille ostenderet, sed cum sibi diceret excidisse, Erasmus non ferens sibi tam execrabilem haeresim impingi, in libello inscripto, Erasmi Roterod. detectio praestigiarum cuiusdam libelli Germanice scripti ficto authoris titulo, cum hac inscriptione: Erasmi & Lutheri opiniones de coena domini, excuso Basileae, anno 1526. edito, constantissimè negat se unquam Eucharistiam uocare panem symbolicum, & in calumniatorem suum inuehens, Quid (inquit) impudentius, quam uelle impingere tantae rei calumniam, & fateri se non meminisse loci? Et ne in cuiusquam animo ex hac aspergine post hac ulla haereret suspitio, contrariam ex diametro sententiam se docuisse probat, citatis ex quibusdam suis libellis, certissimis testimonijs, quibus professus est Christum in Eucharistia substantialiter & in ea ipsum uere exhiberi. Quibus uerbis figuram & nudi symboli impijsimum commentum excludere uoluit. Tanti erat Erasmo refellere, quod illi de appellatione symbolici panis impactum erat. Cum tamen Velsius ipse, non modo contra catholicam ecclesiae sententiam, sed & contra Augustanam confessionem in praedicta epistola ad Archiepiscopum, eam appellationem asserere atque inducere conatus sit. Addebat ipsum simulatorem pessimum, quid enim dudum antea senserit, satis declarasse in libello suo, de hominis beatitudinibus, ubi in illud dominicum, Beati qui esuriunt & sitiunt

E 5

iustitiam

iustitiam &c. totus Calvinianus est, docens nihil aliud esse, carnem & sanguinem Christi edere ac bibere, quam toto affectu amplecti Christum, & eius se uitae & morti conformare conari, & fide pro nobis sanguinem Christi effusum haurire, quasi in Eucharistiae percipione, nihil aliud quam Christum carne pro nobis passum esse, fide apprehendatur, non etiam caro eius & sanguis reuera & substantialiter edatur & bibatur. quod totum est contra Augustanam confessionem. Deinde dicebat Augustanae confessionis authores in articulo de utraque specie asserere, licet aduersus Ecclesiam catholicam, morem dandi Eucharistiam sub altera tantum specie, introductum esse contra mandata dei, sacram scripturam, ueteres canones, & exemplum Ecclesiae, eamque communionem diuisionem esse sacramenti, quae non conueniat cum institutione Christi. Vbi tamen Velsius in responsione sua ad articulum. 28. libelli Inquisitionis contra se in turri exhibiti, melius (ut fingebat) sentiens, mirari se dicebat, cur illi haec opinio, qua alterius speciei communio conuellitur impingatur, cum ipse hic Coloniae multoties altera specie contentus fuerit, & tum adhuc proxime ipso die pentecostes. Iam quod haud pridem antea in suis libellis in publicum editis, confessionem Augustanam, ut absurdam, haereticam & male sanam semper impugnauerit, idque cum in multis alijs, cum uero in re omnium maxima, nempe iustificationis, id aiebat eum inficiari non posse. Confessio enim Augustana art. 4. contra Ecclesiam docet, sola imputatione iustitiae

tia per fidē, cū credimus nos in gratiā recipi, & pec-
 cata remitti propter Christum, iustificationem con-
 stare. Quando Velsius in commentarijs suis in Ces-
 betis tabulam, omnes vires suas expedit, ut common-
 stret quā multis hęc propositio modis, absurda sit &
 falsa, & quam omnium uerissima sit catholicorum
 sententia, nempe iustitiam, quę per Christum nos
 bis offertur, non solum esse peccatorum remissionem,
 & diuinę gratię reconciliationem, sed etiam (sine
 qua hęc obtineri nequit) interioris hominis renoua-
 tionem & instaurationē, huiusque animi habitus seu
 affectionis conseruationem & incrementum, quam
 necessario pręcedere oporteat. Qui uero nouum
 hoc doctrinę genus amplexantur, eos extremis reli-
 giosis intermedia hęc summouere conari &c. In summa
 dicebat illum ibi docere, iustificationem hominis esse
 iustitię qua homines iusta agunt collationem, id est,
 interni hominis reparationem, & instaurationem ha-
 bitus seu affectionis in nobis inhęrentis, quę spiritus
 sancti ui, in cordibus nostris diffusa bonorum ope-
 rum actiuosa redditur. Deinde constare dicebat,
 Augustanę confessionis professores asserere, in res
 natis post baptismum peccatum originis uere res-
 manere, etsi non imputetur, ad hęc duo tantum
 esse sacramenta, baptismi & Cęnę dominicę. At
 illum in eisdem suis Commentarijs, hosce qui ita
 asserant, uehementissime hisce nimirum uerbis in se-
 ctari: Quam inquitens, tandem horribili animi
 cecitate affecti sunt nonnulli nostri tēporis dogma-
 tistę, re ipsa aduēti, qui in ijs quidē, qui renascuntur, nō
 totum

95 REFUTATIO CALVM.

totum id quod nouo iustitiæ lumini obstat, omnesq; ipsi
si aditus obstruit, & præcludit, uerā nimirum & pro-
priam peccati naturam ac rationem, tolli statuunt.
In peccatum autem post acceptam iustificationis gra-
tiam lapsis, necessarium pœnitentiæ sacramentū adia-
munt? At post pauca, Dolendum (inquit) & maxime
quidem dolendum est, eo inconsideratissimæ & demē-
tissimæ temeritatis peruenisse nō paucos, ut in suam
& aliorum complurium præsentissimam pernitiem,
huiusmodi nouare in animum inducant, quæ mihi san-
ne (inquit) adeo absurda uidentur, ut mirandum ma-
xime putem, ullis hæc præterquam Bucalionibus, Cor-
ræbis, Melitidibus, & id genus stolidissimis hominis
bus approbari posse. Nam quid quæso (ut subiicit) ab-
surdius tandem dici potest, quam in renatis & iustifi-
catis, manere peccatum? Neq; enim id aliter dici uis-
deri sibi ait, quam si quis sanitati quidem restitutum
aliquem esse diceret, in quo morbus tamen esset alia
qua ex parte relictus. Nam ut huius (inquit) utpote
qui secum manifeste pugnaret, parum probabilis has-
beretur otatio, ita & istorum aliena est sententia, quæ
merito omnium mentes aspernētur & respuant, uis-
denturq; adeo mihi (ait) isti dum Christi gloriam ame-
plificare uolunt, ut sane præ se ferunt, eam etiam im-
minuere, iūque potissimum, qui non solum in renatis
remanere peccatum uolunt, sed etiam non uerentur
asserere, iustificationem hominis intelligi oportere,
non iustitiæ qua homines iusta agunt collationem &
prouectionem, sed propter Christum, in gratiam fia-
liorum dei acceptationem, &c. Hactenus Velsius in
Augusta

Augustanæ Confessionis sectatores acerrime inue-
hens. Qui & de libero arbitrio, longe aliter quam illi
sentiunt. Suam sententiam in eisdem Commentarijs
explicavit fa. 135. & sequen. His alijsque sic indicatis,
coarguit hominis mirabilem inconstantiam & leuita-
tem, quod uidelicet nunc, iudicij uitandi causa demum
confugeret in illorum præsidium, quos antea uehemen-
tissime insectatus fuisset, & acerrime perstrinxisset,
quasi horribili animi cæcitate affectos, quosque eo in-
consideratissimæ & dementissimæ temeritatis per-
uenisse dixisset, ut in animum induxerint adeo absur-
da hominibus persuadere, quæ nullis præterquam Bu-
calionibus, Coræbis, Melitidibus, & id genus stolidissi-
mis hominibus, approbari ullo modo possent. Hanc
uero suam impudentem leuitatem & inconstantiam
ipsi considerandam esse affirmabat, ne exuta omni ue-
recundia & rubore, in corona tot præstantium uirorum,
qui illic tum, & Archiepiscopi & Senatus nomine ade-
rant, nunc demum inciperet ea asserere, quæ ipse an-
tea omni conatu destruxisset, memor illius Paulini,
Si quæ destruxi, iterum hæc reedifico. præuaticatore
me constituo. Hactenus Cropperus. ¶ Dicit se in hac
sua apologia, non admodum multum usurum auctori-
tate hominum, qui & errare & decipi possunt, sed om-
nia potius ex sacris & diuinitus nobis spiritus sancti
inspiratione traditis oraculis ac literis, de quorum
ueritate dubitari non potest, exquisitissima, quoad
eius fieri poterit, demonstratione confirmaturum,
quam rationem & ueteres secutos esse, & maxime cõ-
probasse perspexerit, non solum ut certissimam, sed
etiam

Gala. 2.

etiam ut concordia & tranquillitatis in Ecclesia cau-
sam precipuam, cum nos ex Christo unico capite no-
stro eiusque uerbo unanimiter totos pendere efficiat,
at, quemadmodum & contrariū, hominū scilicet au-
toritate niti, res quāpiam uaria cum sit & multis
plex (nam ut inquit Comicus, quot homines, tot sunt
sententiæ) omnis disidij & perturbationis, quæ us-
quam hodie est terrarum, uel potissima causa esse uis-
deatur. Quam rem, dicit Basilium magnum exquisi-
tissime perspexisse in eo opere, in quo causam inquis-
rit & aperit, atque etiam periculum, tantæ tum Ec-
clesiarum dei, tum uniuscuiusque hominis cum alte-
ro, dissensionis & discordiæ. Subijcit autem eum lo-
quens cum Basilij de Græco in Latinum conuersum (ut ipse
ait bona fide) in hæc uerba: Horum igitur recorda-
tus, & id de rebus præsentibus cogitauit, quod dixis-
se quidem horrendum fortassis, contraque opinio-
nem fuerit, cōsiderasse autem uerissimum, quod haud
scio an & nunc propter unius & magni ueri & solius
us uniuersorum regis ac dei aspernationē, huiusmodi
dissensio & pugna in Ecclesia existat, dum unus-
quisque quidem, a domini nostri Iesu Christi doctrina
desciscit, sententias autem quasdam & definitio-
nes proprias ex autoritate defendit, ad magis impe-
rium sibi, contra dominum usurpare, quam domini
imperio subijci uult. Deinde suadet ut repudiato ma-
gistro sententiarum, unde non solum infelicitas sed
& peruersæ Theologiæ principia repetuntur, ut ne-
glecto Aquinate, Scoto, & id genus summularijs &

In ascetis
cis, in pro
emio, de
iudicio
dei.

Ad dogmas dogmatistis, quibus plus propemodum, quam
 ipsi Christo, sectatores eorum tribuunt, ut relicta ius
 ris canonici confusione horrenda, quæ non minima
 uitæ hominum perturbationis est causa, ad ipsum
 fontem, dei nimirum uiuificum uerbum, recurramus,
 uide fol. 1. & 2. Porro fol. 48. dicit uerbū dei, certissi-
 mum ueritatis canonem, cui ne quid addamus, nec
 detrahāmus, sed integre conseruemus, religiose præ-
 cipitur. Vbi etiam dicit, ius pontificum per *ἀντιπρωτο-*
δικον canonicum appellari, cum regula Lesbia sit & de Deut. 4.
 lirans amussis *κρυπτα*, cui tanquam pestifero ueneno-
 mel, tum sacrarum literarum, tum patrum quædam
 præclara sententiæ, antiqui illius serpentis astu,
 qui cum Christum tentaret, etiam scripturas in me-
 dium produxit, immixtas esse. hæc ille. Sed quorū
 sum hæc omnia? Nimirum hæc omnia conspiciant ui-
 ri ornatissimi, ut reiectis omnibus traditionibus &
 autoritatibus ac sententijs patrum, nihil suadeat
 Velsius, uere serpens astu antiqui illius serpentis ues-
 tra præclare Reipublicæ immissus, recipiendum,
 quod non clarissime in sacris literis reperiatur ex-
 pressum, quemadmodum satis aperte indicat. fol. 28
 ubi post citatam auctoritatem Clementis, ait: Neque
 enim nos hoc loco Clementis auctoritate nitimur, sic
 ut certe nullius hominis, sed tantum uerbi dei auto-
 ritate nitendū arbitramur. Et fol. 39. dicit uerbū dei
 rectamque rationē iudicem futurū in disputatiōe ad
 quā prouocat. Et fol. 30. insinuat uerbū dei & sacras li-
 teras certissimā normā esse finiendarū cōtrouersiarū.
 sed

80 REFUTATIO CALVM.

Sed non omnia quæ tenenda sunt, a scriptura petenda esse, quod non omnia diuinitus sint tradita in sacra scriptura, sed multa in uniuersali Ecclesia esse recepta, et ea quidem ad salutem necessaria, quæ in scriptura canonica dilucide non leguntur, satis existimamus nos comprobasse lib. 2. aduersus hæreses & sectas cap. 3. & 4. Sed & in propugnatione Interrogatoriorum, quam proxime dabimus, circa interrogatorium sextum id antiquissimorum patrum, nempe Dionysij Areopagite, Tertulliani etiam loco annotato & Basilij magni ostendemus, Sed & hoc certissimum est, sacram scripturam esse non posse iudicem in disputatione aut quacunque controuersia primum, quoniam scripturæ sunt muti iudices, quare æque foret necessarium, ut quisquam ex scripturis, huiusmodi proferret iudicium, quod necesse esset omnes absque contradictione sequi, etiam quicquid sibi uideretur de huiusmodi iudicio. Deinde cum pars utraque pro suo quem adstruit sensu, scripturarum adferat testimonia, & partem alterius scripturas, expositione sibi accommodet & contorqueat. quis hos in suo sensu utrinque pertinaces conciliabit inuicem, si in his non subiiciantur præsidetis alicuius iudicio? Alioquin nullus erit dubitationum, controuersiarum & altercationum finis, sed continuo tot uidebimus de scripturis, & tam discrepantes sententias ac interpretationes, quot sunt hominum & quam diuersa capita. Est enim sacra scriptura, uelut Lesbica cuiusdam ædificationis plumbea regula, quæ flecti, duci, & in diuersam etiam sententiam trahi se facile patiat, nisi quis ueram illam, rigidam, & inflexibilem

flexibilem scripturarum amussim, adhibeat. Quod si quæritis quam. Respondeo. Ecclesiastica traditio-
 tionis auctoritatem & sensum, quæ non solum non inferior, non solum par, imo & quodammodo superior & notior est, auctoritate scripturarum. Dicit nobis Velsius, qui abrogata Ecclesiastica traditionis auctoritate, omnem disceptationem & controuersiam ad scripturas prouocat, unde nobis certo constabit, hæc esse Mosi, Davidis, Esaia, ac aliorum prophetarum scripta, hæc uero esse Matthæi, Marci, Luca, Ioannis Euangelia, Petri, Pauli Iacobi & Iudæ epistolas, quas sub nominibus eorum legimus, qui autographa eorum nunquam uidimus? Et si uideremus, quis certos nos redderet eorum tam longo tempore mortuorum esse scripta, ac eorum conscripta manu? Deinde ut hoc nobis constaret, quis securos nos reddidit, uera esse quæ illi scribunt omnia? & uere illos scripsisse reuelatione & instinctu spiritus sancti? uera esse certaque quæ scribunt Euangelistæ de Christo, præsertim cum Marcus & Lucas scripserint quæ non uiderunt, sed crediderunt narrantibus alijs? Quod si dixerit quis spiam diuino illos spiritu afflatos conscripsisse, quæ sub nominibus legimus, nihil magis explicabit. Nam hoc unum quærimus, unde constet, diuino spiritu afflatos illos ista scripsisse, unde insuper hæc quæ leguntur, illorum esse germana, non subditiua, non falsata dinocantur? Nunquam sane poterit Velsius uel quicumque alius, quoquo se uertet, quop

F

rit, quop

rit, quomodocunque se torserit, seruare ac defendere
 re sacrarū scripturarum autoritatē, nisi ex autorita-
 te traditionis ecclesiasticæ. Non est alia regula, ad
 internoscendū quæ scripturæ diuinæ autoritatē obs-
 tineāt, & illi infallibili ueritati prorsus innitatur,
 & quæ nobis sint ac esse debeāt canonica, quæ testis
 moniū Ecclesiæ, intellectæ secundū successionē ab ini-
 tio patrū & episcoporum, & ad hac usq; tēpora, nec
 unquā fuit alia ab initio. Nullā habuerunt aliā ab
 initio usq; ad nostra hæc tēpora orthodoxi patres
 oēs, quam ipsam communē sanctorū omnium patrū
 professione, communē sensum, secundū suorū repos-
 rum successiones, magna concordia, ueritati sacræ
 scripturæ, reddentium testimonium. Ex quo commu-
 ni consensu ipsius Ecclesiæ (quæ a Paulo appellat-
 ur columna & firmamentum ueritatis) ab initio sic
 testificantis, colligimus testimonium fidele & indu-
 bitatum. Hæc itaq; Ecclesiastica traditionis autori-
 tas & communis Ecclesiæ sententia, longe clarior est,
 magisq; aperta, & plane inflexibilior, quam sacræ
 scripturæ, quæ plurimum frequenter obscuritatis
 habent, & se trahi accommodarique in diuersam, &
 ad eam quam quis secum ante præsumpsit sententiā
 patiuntur. Vnde & scripturarum sanctorum, certæ &
 inflexibilis norma, ecclesiastica traditionis commu-
 nis est sententia. Vnde & secundum uniuersalis Eccle-
 siæ traditiones, & iuxta catholici dogmatis regu-
 las, interpretari ac explanari debēt. Quibus quādo
 aptatur, si qui locus incidit obscurior, si quid diffi-
 cultas

cultatis occurrat, aberrari a ueritate nō posse, cer-
tū est. Quēadmodū cū neglecta, reiecta & contēpta
illa norma, pro cuiusq; captu & ingenio legūtur &
tractātur, fit nobis mēsa nostra in laqueū, in captio-
nē & scandalū, & unde refici ac instrui nos oportet
bat, omnis nobis erroris, omniumq; hāresum fit se-
minariū. Quod probe sciens apostolorum princeps
Petrus, edocuit clarissime, scripturarū amūsim, ec-
clesiasticā traditionis esse ueritatē a maioribus ac-
ceptam. Quemadmodū enim S. Clemens lib. 10. res
cog. testatur, Coryphaeus apostolorum Petrus loque-
tus est in hac uerba: Multas ut uideo ingeniosi hos
mines, ex his quæ legunt, uerisimilitudines capiūt,
& ideo diligenter obseruandum est, ut lex Dei cum
legitur, non secundum propriū ingenij intelligen-
tiam legatur. Sunt enim multa uerba in scripturis
diuinis, quæ possunt trahi ad suū sensum,
quem sibi unusquisque sponte præsumpsit, quod
fieri non oportet. Non enim sensum, quem ex-
trinsecus attuleris alienum & extraneum debes
querere, quem ex scripturarum autoritate con-
firmes, sed ex ipsis scripturis sensum capere ueris-
tatis, & ideo oportet ab eo intelligentiam discere
scripturarum, qui eam a maioribus, secundum uer-
ritatem sibi traditam seruat, & ut ipse possit ea
quæ recte suscepit, competenter asserere. hacten-
us ille. Cum itaque sacra scriptura, non sit cer-
tissimus ueritatis canon, aut norma, non potest
esse concordie & tranquillitatis in Ecclesia causa

F 2 praeis

præcipua, sed occasio discordiarum & controuersiarum, perturbationumque ac hæresum seminarium, dum contempta spretaque ecclesiastica traditionis autoritate, pro ingenij nostri captu eas tractamus, & plerumque etiam nostras sententias & definitiones statuimus, contra scripturarum ueritatem, quales olim erant illi de quibus loquitur Basilius, quem citat Velsius, dum unusquisque a Domini nostri Iesu Christi doctrina desiscit, sententias autem quasdam & definitiones proprias ex autoritate defendit &c. Loquitur enim ibidem Basilius de hæreticis sui temporis, qui Ecclesiam Dei inclementer dilacerabant, in mandatorum Domini nostri Iesu Christi intelligentia uehementer dissentiebant, & ouile Christi atrociter diuexabāt, qui relicta ac spreta traditionis Ecclesiasticæ autoritate scripturarum intelligentiam propria autoritate sibi sumebant, rationes & regulas quasdam propria autoritate sibi uindicabant. Qui si acquiescissent traditionis Ecclesiasticæ autoritati, & scripturas secundum communem & receptum Ecclesiæ sensum interpretati fuissent, neque nouas in fide quaestiones excitassent, eaque in dubiū reuocassent, quæ antea concorditer per uniuersum orbem docebantur, horrendæ illæ dissensiones non fuissent in Ecclesia excitatæ. Sed opere pretium uidetur illius præcedentia uerba subiungere, ut perspicuū fiat quod diximus. Ex uersione itaque uenerandi patris Godefridi Tilmanni Carthusiani, ita loquitur Basilius: Vbi
 ad uis

ad uirilem ætatem perueni, sane in multis itineribus, quæ per eam ætatem suscepi, compluribus etiã, quæ (ut credi par est) negocia gessi, prorsus cogitãs, in cæteris quidem artibus & scientiis, magnopere eos inter se consentire animaduvertebã, qui illarum quasq; diligenter persequerentur. Contra uero in sola dei Ecclesia, cuius causa Christus mortuus esset, & super quam spiritum sanctum suum largiter effudisset, multorum tum priuatim inter se fide maiorem dissensionẽ, tum in sacris literis intelligẽdis, discrepantiã adeo uidebam magnam, quodq; sine horrore maximo cogitari non potest, ipsos Ecclesiæ antistites, adeo uoluntatibus inter se mutuo, opinionibusq; dissidere, adeoq; in mandatorum domini nostri Iesu Christi intelligentia, uehementer dissentire, deiq; Ecclesiam inclemẽter dilacerare, ipsiusq; ouile immaniter atrociterq; diuexare, ut sine dubio Actu. 20. in ipsis cõpletum hoc tempore si quando alias, oraculũ illud iudicãre, exorta noua ista, in eorũ animis Hæresi. Ex uobis ipsis exurgent uiri loquentes per uersa, ut abducant discipulos post se. Hæc atq; eius generis alia, cũ animaduertẽ, adhæc mecũ ipse animi incertus uolutare cœpissẽ, quæ nã aut unde ingentis adeo calamitatis causa extitisset, sane ipso quidẽ dubitationis meæ huius initio, in obscurissima mihi ueluti quadam caligine uidebar uersari, & nõ secus atq; si in aliqua essem statera cõstitutus, modo in hanc deuergebã, modo in illã partẽ declinabam, cũ uidelicet alius alio me, ob diuturnã, quæ mihi cũ

F 3 hominib

86 REFUTATIO CALVM.

hominibus intercessisset, cōsuetudinē raperet, aut cō-
tra itē alio propelleret & auocarer propter eā quā
in diuinis libris agnoscerē ueritatē. Cū aut in hac
diu animi ueluti fluctuatiōe iactarer, causamq; quā
dixi, cupide & anxie peruestigarē, uenit mihi in mē-
tem libri, in quo Iudicū recensentur historiae, in quo
Iud. 21. scriptū est illud, Vnusquisq; quod sibi rectū uidebat
Iud. 17. tur, illud faciebat. simulq; etiā causa, cur id ita fieret,
declaratur, in eo q̄ superius scribitur, his uer-
bis: In diebus illis, nō erat rex in Israel. hactenus il-
le. Vides ne pie lector Basiliū magnū causam calas-
mitatis & dissensionis quā in Ecclesia suo tēpore es-
rat, hæreticis adscribere? Exorta (inquit) noua ista
in eorū animis hæresi. Et huc adducit uerba Pauli,
quæ de pseudo doctoribus & prophetis intelliguntur.
Sed unde? Quia (inquit) nō erat rex in Israel, sed u-
nusquisq; q̄ sibi rectū uidebatur, id faciebat. Neq; es-
lib. 1. nim (ut Cyp. ait) aliunde hæreses oborta sunt, aut
epist. 3. natabunt schismata, quā inde, q̄ sacerdoti dei non
obtemperatur. Inde ergo unusquisq; q̄ sibi rectū ui-
debatur, faciebat, quia Ecclesie capiti hierarchico
obtemperare recusabat, & aliena ab Ecclesia catholice
doctrina dogmata sibi cōfingebat, & relictā domi-
ni nostri Iesu Christi doctrina, rationes ac regulas
quasdā propria sibi autoritate assereret. Vnde cōti-
nuo subiungit Basilius: Horū igitur cū mihi in men-
tē uenisset, illud etiā de hoc ipso, in quo sumus rerū
statu, cœpi cū aīo meo reputare, q̄ licet dictū fors-
san terribile ac plenū sit formidinis & mirabile, ue-
rissimum

rīsimū tamē cōperietur, si quis rē recte expēderit.
 Num uidelicet hoc ipso etiam tēpore ex aspernatio-
 ne singularis, & magni ac ueri, soliusq; rerum om-
 nium, prāpotētis & regis & dei, magna adeo eorum,
 qui in dei Ecclesiā censerentur, dissensio, pugnaq;
 inter ipsos esset excitata, q; scilicet reliēta unusquis-
 que, domini nostri Iesu Christi doctrina, rationes
 ac regulas quasdam propria sibi autoritate asserat
 ac uindiceret, malitque contra domini praecepta ipse
 imperare, quam ipsi parere. hāc ille. Non potest es-
 se obscurum quos hāreticos istis uerbis designet. Si-
 quidem Arriani, nonne magnum, uerum, omniumq;
 rerū prāpotentē & regem & deum Iesum Christum
 aspernabantur, quem blasphemādo negabāt patrī
 coaequalē & consubstantialē? Qui quā horrendā
 diuisionē dissensionemq; in Ecclesiā inuexerint, quis
 est qui ignorat? Qui reliēta Christi domini doctri-
 na, rationes ac regulas quasdam sibi propria au-
 toritate uindicabant, & contra scripturarum ueri-
 tatem, suas sententias & definitiones statuebant,
 quod omnis disidiū & perturbationis potissima cau-
 sa erat. perspicis credo optime lector, ut ea quae
 producit Velsius contra nos, nihil contra nos, sed
 multum pro nobis faciant, eademque iustissime in
 Velsium retorqueri, & patres eius hāreticos uni-
 uersos, qui si acquieuisent Ecclesiastica traditio-
 nis autoritati, & sententiā catholicā Ecclesiā,
 quae cum columna sit & firmamentum ueritatis, &
 regatur magistro spiritus sancti, rectam semper
 F iij habet,

habet & ueram sacrarum scripturarum intelligentiam non experiremur disidium istud, quod hodie (proh dolor) non solum Germaniam, sed pene totum depopulatur orbem Christianum. Caterum quod iuri canonico tanquam pestifero ueneno, garrat mel, tum sacrarum literarum, tum patrum quasdam præclaras sententias, immixtas esse, antiqui illius serpentis astu, qui cum Christum tentaret, etiam scripturas in medium produxit, more suo facit, hoc est, mendacium & calumniatorum more. Nam eadem maledicendi libidine repudiandum censet magistrum sententiarum, Thomam Aquinatem & Scotum: Et quidem non est mei propositi ac intentionis hoc loco præsidium adferre ac patrociniū uiris integerrimis doctissimisque, ac optime de studio theologico meritis, cum uino uendibili (ut est in prouerbio) suspensa hedera opus non sit. Illud tamen in caput Velsij & aliorum hæreticorum regetur ac retorquendum existimo, quod dicit iuri canonico astu serpentis antiqui (qui cum Christum tentaret, etiam scripturas in medium produxit) immixtas esse sacrarum literarum, & patrum sententias, tanquā mel, ueneno pestifero. Siquidē non hoc Gratianus in Decretis & alij in Decretalibus, sed reuera oēs hæretici faciūt abutētes scripturis, & in

Matt. 7. sincere producētes sentētiās patrū, quod designauit Christus, quādo clamabat: Attēdite a falsis prophetis, qui ueniūt ad uos in uestimētis ouīū, intrinsecus aut sunt lupi rapaces. A fructibus eorū cognoscetis eos.

eos. Vbi Vincentius Iirinenſis, per veſtitum ouium inſ-
telligit & quidem recte ac diſerte, prophetarum &
apostolorum proloquia, quæ iſdem ouili, quadam ſin-
ceritate, agno illi immaculato, qui tollit peccatum
mundi, tanquam uellera quadam texuerunt. per
lupos autem rapaces, ſenſus hæreticorum feros &
rabidos, qui caulas Eccleſie ſemper infeſtant, &
gregem Chriſti quaua poſſunt dilacerant. Sed ut
fallacius incautis ouibus obrepant, manente lupos-
rum ferocia, deponunt lupinam ſpeciem, & ſeſe
diuinæ legis ſententijs, uelut quibuſdam uelleris
bus obuoluunt, ut quum quiſque lanarum molliti-
em præſenſerit, nequaquam aculeos dentium per-
timeſcat. Sed quid ait ſaluator? Ex fructibus eor-
um cognoscetis eos. Id eſt, quum caeperint diui-
nas illas uoces, non iam proferre tantum, ſed etiam
exponere, nec adhuc iaſtare ſolum, ſed etiam inter-
pretari, tunc amaritudo illa, tunc acerbitas, tunc
rabies intelligitur, tunc nouitium uiras exhalabitur,
tunc prophana nouitates aperiuntur, tunc pri-
mum ſcindi ſepem uideas, tunc transferri patrum
terminos, tunc catholicam fidem cædi, tunc eccle-
ſiaſticum dogma lacerari. Tales erant hi, quos per-
cutit apoſtolus Paulus, in ſecunda ad Corinthios
dicens: Nam eiſmodi (inquit) Pſeudo apoſtoli,
operarij ſubdoli, transfigurant ſe in apoſtolos Chri-
ſti. Quid eſt transfigurantes ſe in apoſtolos Chri-
ſti? proferebant apoſtoli diuinæ legis exempla, pro-
ferebant & illi. proferebant apoſtoli Pſalmorum

2. Cor. 11

F s antea

auctoritates, proferebat et illi, proferebant apostoli
 sententias prophetarum, et illi nihilominus profere-
 bant. Sed cum ea quae similiter protulerant, interpreta-
 ri non similiter cepissent, tunc simplices a subdolis, tunc
 infucati a fucatis, tunc recti a peruersis, tunc postre-
 mo ueri apostoli, a falsis apostolis discernebantur.
 Et non mirum inquit, ipse enim satanas transfigurat
 se in angelum lucis. Non est ergo magnum si ministri eius
 transfigurentur, sicut ministri iustitiae. Ergo secun-
 dum apostoli Pauli magisterium, quotiescunque, uel pseu-
 do apostoli, uel pseudoprophetae, uel pseudo doctores,
 diuinae legis sententias proferunt, quibus male in-
 terpretatis, errores suos adstruere conantur, non dubium
 est, quin auctoris sui, callida machinamenta sectentur,
 quae ille nunquam profecto comminisceretur, nisi sciret
 omnino, nullam esse ad fallendum faciliorem uiam, quam ut
 ubi nefarii erroris subinducitur fraudulentia, ibi di-
 uinorum uerborum praetendatur auctoritas. Sed dicit ali-
 quis: Vnde probatur quod sacrae legis exemplis, diabolus
 uti soleat? Legat Euangelia in quibus scribitur, Tunc
 assumpsit illum diabolus, id est, dominum saluatorem, et
 statuit illum supra pinnam templi, et dixit ei. Si filius dei
 es, mitte te deorsum: Scriptum est enim, quod angelis suis
 mandauit de te, ut custodiant te in omnibus uis tuis. In
 manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem
 tuum. Quid hic faciet misellis hominibus, qui ipsum do-
 minum maiestatis, scripturarum testimonijs adpetiuit?
 Si inquit filius dei es, mitte te deorsum. Quare? Scri-
 ptum est enim inquit. Magnopere nobis doctrina loci
 istius

Matt. 4.

ebāt apostoli
nus profere
interpretat
subdolis, tūc
tunc postre
ernebantur.
ransfigurati
ministri ei
Ergo secun
q; uel pseus
eudo docto
bus male ina
tur, nō dubiū
a seētentur,
ur, nisi sciret
uiā, quam ue
lentia, ibi di
Sed dicit ali
lis, diabolus
ribitur, Tūc
luatore, &
Si filius dei
angelis su
uijs tuis. In
lapidē pedē
i ipsum do
adpetiuit?
Quare? Scri
octrina loci
istius

istius attēdenda atq; retinēda est, ut tāto eūāgelicā
autoritatis exemplo, quando aliquos apostolica seu
prophetica uerba, proferre cōtra catholicā fidē ui
derimus, diabolū per eos loqui minime dubitemus.
Nā sicut tūc caput capiti, ita nūc quoq; membra mē
bris loquūtur, membra scilicet diaboli, mēbris Chri
sti, perfidi, fidelibus, sacrilegi religiosi, hāretici po
stremo catholicis. Sed quid tandē dicit? Si inquit fili
us dei es, mitte te deorsum. hoc est, filius esse uis dei,
& hāreditatem regni cōlestis accipere, mitte te de
orsum, id est, ex istius te sublimis Ecclesie, quā etiā
templū dei putatur, doctrinae & traditione demitte.
Ac si quis interroget quēpiam hāreticorū, sibi talia
persuadentē, unde probas? unde doces, quod Ecclesie
catholica uniuersalē & antiquā fidem dimittere de
beā? Statim ille. Scriptū est enim: Et cōtinuo mille
testimonia, mille exēpla, mille autoritates parat, de
lege, de psalmis, de apostolis, de prophetis, quibus no
uo & malo more interpretatis, ex arce catholica,
in hāreseos barathrum, infelix anima prācipites
tur. Sed tanto magis cauendū & pertimescendū sunt,
quanto occultius, sub diuinā legis umbraculis las
titant. Sciunt enim fātores suos, nulli fere cito
esse placituros, si nudi & simplices exhalentur, atq;
que idcirco eos cōlestis eloquiū, uelut quodam aro
mate aspergunt, ut ille qui humanum facile despices
ret errorem, diuina non facile conemnat oracus
la. Itaque faciunt quod hūsolent, qui paruulis aus
stera quādam temperaturi pocula, prius ora melle
circum

Exod. 7.

circūlinunt, ut incauta ætas quum dulcedinē præsenserit, amaritudinem non reformidet. Quod etiam hijs curæ est, qui mala gramina & noxios succos, medicaminum uocabulis præcolorant, ut nemo ferre, ubi supra scriptum legerit remedium, suspicetur uenenum. Prouocat in nomine domini dei Cistercia enim loquitur) exercituum sancti Israelis, & in certamen deposcit, quicquid usquam est sapientū & maleficorum Aegypti, Gropperorum, Billikiorum, Iesuitarum, pseudochristorum & pseudo prophetarum, & id genus monstrorum omnium. Mirum, si ille suauis & benignus spiritus domini, qui prophetarum corda afflauit, habitat in Velsio, unde tanta erumpat amarulentia. Viros doctissimos, eloquentissimos, & catholicæ & orthodoxæ fidei propugnatores strenuos, ante quorum conspectum Velsius mutus esset, quibusque comparandus non est, siue eruditionem spectes, siue eloquentiam, ipse reuera pseudo propheta & sacramentarius, maleficis comparat Aegypti. Sed audite reliquas eius ineptias, quibus arrogantiam & temeritatem suam palam facit. Nam in hoc certamine non auxiliarium quempiam, qui cum in pugna iuuet, se dicit aduocaturum, sed intus se uocantem Christum, præstantissimum inuictissimumque ducem secuturum, eiusque inuictæ potentie, non suo robori ac ui confisurū. Et certo pollicetur sibi homo stolidus uictoriam, & canit triumphum ante uictoriam, quia dicit uictoriam in demonstratione spiritus & potentie, adeo illustrem omnibusque

busq; conspicuam futuram, ut illi ipsi aduersarij sui,
 uelint nolint, cum sapientibus & maleficis Aegypti,
 dei prorsus digitum sint agniture, dum uirgis suis
 percutientes puluerem terræ, ad sui exemplum, cyni-
 phes educere nequeant, ut sint tam in hominibus
 quam in iumentis, ut taceat interim, a sua ueræ dea
 monstracionis, recteque rationis uirga, aduersarios
 suorum fallacium & captiosarum reprehensio-
 num uirgas, facile deuorandas. O delirum caput,
 quod nihil nisi cyniphes loquitur, nihil nisi cyniphes
 producit, ut sint tam in hominibus, quam iumentis.
 Hoc animal (inquit Origenes) pennis suspendis-
 tur ppr aera uolitans, sed ita subtile & minutum, ut os
 culi uisum, nisi acute cernentis, effugiat. Corpus tas-
 mē cui insederit, acerbissimo terebat stimulo, ut quē
 uolantē uidere quis nō ualet, sentiat stimulatē. Hoc
 ergo animal arti dialēctice cōparatur, quā minutis
 & subtilibus uerborū stimulis, animas terebrat, &
 tanta calliditate circūuenit, ut deceptus nec uideat
 nec intelligat unde decipiatur. Recte proinde glos-
 riatur Velsius se uirga sua producturum cyniphes,
 quia scribit se uocatum Christianū philosophum, &
 de peritia artis dialēctice plurimum gloriatur, quā
 tamē toto conamine cōuertit ad subuersionē & per-
 nitiam animarum. O felicem Velsium, & terq; quas
 terq; beatum, qui tanto interuallo post se relinquit
 Cropperū, Billikiū & Iesuitas, ut nō possint quēs
 admodū ipse, producere cyniphes. Dea reliqua audi-
 te, & cognoscite quā sibi nō cōsistat Velsius. Dicit de

eo nō esse laborandū, qui iudices in hac causa sint fu-
 turi. & tamē nihilominus petit a Casare, & principib-
 us Electoribus, ut ipsi tēpus & uiros pios graues
 & doctos cōstituāt, qui huic utilissima, & toti orbi
 (ut patebit inquit) saluberrima disputationi prae-
 deāt. In responsione autē ad undecimū interrogatori-
 um, prouocās ad disputationē, & de iudice disputa-
 tionis loquēs, In ea (inquit) neq; ego, nec uos iudices
 erimus, sed uerbū dei rectaq; ratio, eaq; uis ac lex
 quae nō modo senior est, quam atas populorū & ciui-
 tatū, sed aequalis illius, caelū atq; terras tuētis & res
 gentis dei. Huius iudicio nos stare oportet. Ab hoc
 prouocatio nō datur. Quod autē locū huic disputa-
 tioni opportunū, Colonia dicit Agrippinā, nō est ob-
 scurum quo id animo faciat, nimirū ut hoc pretextu
 remeandi Coloniam habeat potestatem, & tumultu
 in nūc pacatissima Republica homo scditiosus exci-
 tet. Porro quantū ad disputationē attinet, quā Vels-
 sius tanquā magnus quispiā & insuperabilis Theol-
 ogus, imo uero reuera gloriosus Thraso, tā uehemē-
 ter urget, respōdemus sacros canones uetare ac in-
 hibere eiusmodi cōflictū cū haeticis, maxime in
 ijs quae semel ab ecclesia sunt definita, quēadmodū in
 propugnatione interrogatorū sexti ostēdemus. So-
 let enim patres nō detrectare disputationis cōflic-
 tū, si quae incidissent quastiones nōdū per Ecclesiam
 definita, consueueruntq; ad discussionem eiusmodi
 quastionum aduersarios inuitare, & Synodum
 congregare, in qua sub iudicibus ecclesiasticis, de cō-
 trouersis

erouersis defineretur & constitueretur. Sed si quis
 per ingenij prauitatem aut nouationis suum,
 nolens acquiescere sana doctrina, semel definitas
 quaestiones refricare, & rursus in dubium reuocare
 tentasset, non admittebatur ad disputationem, sed coer-
 cebatur. Haec patrum nostrorum uestigia, sicut opor-
 tet Ecclesiae filios, insequimur, damnantes quod dam-
 narunt illi, disputantes & excutientes quod nondum
 est excussum aut definitum. Iam uero quod Velsius
 dicit in frontispicio libelli sui, extremis hisce tem-
 poribus salutariter excitatas esse dubitationes &
 controuersias, eorum maxime opera, in quorum (ali-
 quo usque a graui somno ueluti expergesaetorum)
 animis, dubia lux & tanquam diei crepusculum quoda-
 da exortu sit. Et in epistola ad Casarem &c. uarias
 hac nostra aetate in religionis negotio dubitationes
 & controuersias, neque uero eas leues & contemnendas,
 inter homines exortas esse, quae aetates nostros ad solu-
 da ueritatis inquisitionem inuentionemque, tum extimula-
 ret, tum prepararet &c. nugamentum est Velsianum. Oma-
 nes etenim dubitationes & controuersiae in religionis
 negotio nostra aetate, exortae, nihil aliud sunt quam ha-
 reses ab apostatis & desertoribus ac nouatoribus, in
 maximam Reipublicam, Christianam pernitiem excitatae
 imo & resuscitatae, quae ab Ecclesia Catholica merito
 sunt damnatae, ut iam aliter sentire non liceat,
 quam ab Ecclesia determinatum est. Caterum non esse di-
 sputandum cum haeticis Tertullianus in lib. de pra-
 scrip. aduersus haeticos eiusmodi docet uerbis:
 nolens

96 REFUTATIO CALVM.

Qui per fallaciam ueniunt, qualem fidem disputant? cui ueritati patrocinantur, qui eam a mendacio inducunt? Sed ipsi de scripturis agunt, & de scripturis suadent. Aliunde scilicet suadere non possent de rebus fidei, nisi ex literis fidei. Scripturas obtendunt, & hac sua audacia, statim quosdam mouent, in ipso uero congressu, firmos quidem fatigant, infirmos capiunt, medios cum scrupulo dimittunt. Hunc igitur potissimum gradum obstruimus, non admittendi eos, ad illam de scripturis disputationem, si hæ sunt illæ uires eorum, uti ne eas habere possint. Dispici debet, cui competat possessio scripturarum, ne is admittatur ad eandem, cui nullo modo competit. ¶ Hoc de consilio diffidentia, aut de studio aliter ineunda constitutio nis induxerim, nisi ratio constiterit in primis illa, quod fides nostra obsequium Apostolo debeat, prohibenti quæstiones inire, nouis uocibus aures accõsmodare, hereticum post unam correptionem, non conuenire, non post disputationem. Ideo interdixit disputationem, correptionem designans causa heretici conueniendi. & hoc unam, scilicet quia non est Christianus, ne more Christiani semel & iterum, & sub duobus aut tribus testibus castigandus uideretur, cum ob hoc sit castigandus, propter quod non sit cõ illo disputandum. Deinde quoniam nihil proficiat congressio scripturarum, nisi plane, ut aut stomachi quis ineat uersionem, aut cerebri. Ista hæresis nõ recipit quasdam scripturas, & si quas recipit, adiectionis

Titum. 3

modare, hereticum post unam correptionem, non conuenire, non post disputationem. Ideo interdixit disputationem, correptionem designans causa heretici conueniendi. & hoc unam, scilicet quia non est Christianus, ne more Christiani semel & iterum, & sub duobus aut tribus testibus castigandus uideretur, cum ob hoc sit castigandus, propter quod non sit cõ illo disputandum. Deinde quoniam nihil proficiat congressio scripturarum, nisi plane, ut aut stomachi quis ineat uersionem, aut cerebri. Ista hæresis nõ recipit quasdam scripturas, & si quas recipit, adiectionis

tionibus & detractionibus, ad dispositionem institu-
 ti sui interuertit, & si recipit, non recipit integras,
 & si aliquatenus integras præstat, nihilominus di-
 uersas expositiones commentata conuertit. Tan-
 tum ueritati obstreperit adulter sensus, quantum &
 corruptor stilus. Variæ præsumptiones necessario
 nolunt agnoscere ea, per quæ reuincuntur. His nis-
 tuntur quæ ex falso composuerunt, & quæ de ambis-
 guitate caperuunt. Quid promouebis exercitati-
 sime scripturarum, cum si quid defenderis, negetur
 ex diuerso, si quid negaueris, defendatur. Et tu quis-
 dem nihil perdes, nisi uocem in contentionem, nihil
 cõsequeris, nisi uile de blasphematione laudẽ. Ille ue-
 ro si quis est, cuius causa in congressum descendi scri-
 pturarũ, ut eum dubitantem confirmes, ad ueritatẽ
 an magis ad hæreses deuerget: hoc ipso motus quod
 te uideat nihil promouisse a quo gradu negandi & de-
 fendendi, diuersa parte statutũ, certe & de pari altera-
 catione, incertior discedet, nesciens quam hæresim
 iudicet. hætenus ille Tertullianus. Hoc idem consi-
 lium uenerabilis Disinnius (ut refert Socrates)
 lib. 9. histo. Trip. cap. 18. uir eloquens & rebus ex-
 pertus, optimeque sciens sacrarum profundissi-
 maliterarum, sed & philosophica dogmata, magno
 Theodosio dedit, super compositione dissidiorum
 fidei, quæ illo tempore Ecclesiam Orientalem urge-
 bant, ab eo consultus, Disputatio (inquit) non solum
 schismata non unit, sed & hæreses & contentiones
 maiores adducit, ideoque consuluit, ut imperator
 G contentio

62 REFUTATIO CALVM.

contentiones & disputationes fugeret, & testimonia ex traditione ueterum adhiberet in conclusione rerum fidei. Recte ergo Apostolus in 2. ad Timotheum epist. Noli (inquit) contendere uerbis, ad nihil enim utile est, nisi ad subuersionem audientium. Porro idem apostolus non temere haeticos, illis duobus magis Pharaonis adsimilat, dicens: Quemadmodum Iamnes & Mambres resisterunt Moyse, ita & hi resistunt ueritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem, sed ultra non proficiunt, insipientia enim eorum manifesta erit omnibus sicut & illorum fuit. Denique etiam si in disputatione superaueris haeticum & conuiceris, non tamen compesces, neque ullum frenum iniicere poteris haetico etiam superato. Non compescuntur disputatione, sed amplius insaniunt sauiuntq;. Proprium est eorum (inquit Origenes) qui mendacii sunt doctores, obmutescere quidem quantum ad rem, non autem tacere, & quam etiam uix quauit mutire, adhuc tamen non tacent. Postremo frustra quoque foret ista cum haeticis disputatio, maxime nostris his temporibus, eo quod non doceri uolunt, sed docere, nec ueritati demonstrata acquiescere, sed duntaxat suos errores pertinaciter defendere constituerunt. ¶ S. Augustinus epist. 48. ad Vincentium. Mea primitus (inquit) sententia erat, neminem ad unitatem Christi esse cogendum, uerbo esse agendum, disputatione pugnandum, ratione uincendum, ne per eos catholicos habereamus.

Tim. 3.

beremus, quos apertos hereticos noueramus. Sed
 hac opinio mea, non contradicentium uerbis, sed
 demonstrantium superabatur exemplis. Nam pri-
 mo opponebatur mihi ciuitas mea, quæ cum tota
 esset in parte Donati, ad unitatem catholicam ti-
 more legum imperialium conuersa est, quam nunc
 uidemus ita huius uestre animositatis perniciem
 detestari, ut in ea nunquam fuisse credatur, &c.

Non est ergo Velsius ad disputationem admits-
 tendus, sed tamquam hereticus & sacræ
 mentarius, rigore legum imperia-
 lium coercendus & puniendus.
 Vale.

G. 2. Postres

Colonia Agrippina, Anno 1557.
 3. Februarij.

¶ Postremo catholice lector, quod cernis hic Velsum appellari Iustum, & etiam Iudocum, non a me factum est. Ego enim in titulo libri cum eo nomine designavi, quo ipse semetipsum. Quod autem in progressu vocatur Iudocus, id a fide dignis viris factum est, qui asserunt eum non Iustum, sed Iudocum appellari. Quod si verum est, magna leuitatis indicium est, propter quod non immerito obijciam ei, quod S. Ambrosius de Auxentio haeretico Ariano scribit. Is enim ne cognosceretur quis esset, mutauit sibi uocabulum, appellans se Mercurinum, ad decipiendam plebem quam tenuerat. Mutauit (inquit in oratione contra Auxentium, de basilicis non tradendis) uocabulum, sed perfidiam non mutauit. Exiit lupum, & induit lupum. Vnum portentum est, & duo nomina. Nihil prodest, quod mutauit nomen, quid sit agnoscitur. Alius in Schythiae partibus dicebatur, alius hic uocatur. Nomina pro regionibus habet. Habet ergo iam duo nomina, & si hinc alio perrexerit, habebit & tertium. &c.

Societatis Jesu Paderbornae.

Errata sic corrigito.

Fol. 23. lin. 2. & astu. 27. lin. 5. a fine. exire. 31. l. 20. inultam. 53. lin. ult. ad mouemus. 59. lin. 19. cognitionis donum. 68. lin. 3. a fine, distante. 69. lin. 14. ridiculis. 76. lin. 10. a fine. oratio.